

(Det följande är en i mars 2006 lätt omarbetad version av en artikel utgiven år 2000.)

1. Med radion kom DXingen!

När började man DXa på mellanvåg? Det inträffade naturligtvis vid det första tillfälle som en rundradiosändning på mellanvåg över ett stort avstånd togs emot på en radiomottagare. Rundradio i modern mening startade i USA mot slutet av 1920. Som dess födelse brukar man ange den 2 november 1920, då regelbundna sändningar från KDKA i Pittsburgh inleddes med rapporter från presidentvalet Cox-Harding. Dessförinnan hade emellertid engelsmännen över en Marconistation på 15 kW i Chelmsford under tiden 23/2 - 6/3 sänt två dagliga korta program avsedda för några hundra amatörer. Emellertid organiserade tidningen Daily Mail den 15 juni 1920 en konsert med sångerskan Melba, som gick över Chelmsford. Konserten hördes i Eiffeltornet, i Norge, Italien, på ett antal fartyg och i Persien. Om den sistnämnda uppgiften är riktig, skulle detta ha varit det första exemplet på vad vi menar med DX-mottagning!

Tillkomsten av KDKA födde i Europa en feber att bli bland de första att kunna ta in stationen och lyssna på den. Men för att ta emot en modulerad radiovåg i Europa krävdes det en mottagare. Färdiga radioapparater fanns inte att köpa vid 20-talets början. Det första en radiointresserad person, en "radiot", fick göra var därför att skaffa litteratur om hur apparaterna var uppbyggda och fungerade, och skaffa de tekniska prylarna för att bygga en sådan.

Under de första åren var det övervägande enkla kristallmottagare som byggdes. Snart gick det dock att köpa radiorör till överkomliga priser, vilka i början fick sin ström från otympliga ackumulatorer och batterier. Inte undra på att det tog en tid innan det började komma in notiser om avlyssnade USA-stationer i dåtidens svenska radiotidningar!

Etableringen av radiostationer blev explosiv, främst i USA men snart också i Europa. Radioindustrin växte snabbt och försåg radiotema med prylar och byggsatser, och snart även med färdiga mottagare. På några få år tillverkades det miljontals mottagare i USA och i Europa. Nya konstruktioner och kopplingar för att förstärka stationernas svaga signaler uppfanns ständigt, och förläggare av fackpress gav oss i Sverige flera gedigna radiotidskrifter fulla av råd och tips. En sådan innovation som radion hade aldrig tidigare mottagits med ett sådant allmänt intresse och på så kort tid slagit igenom som var mans egendom eller samtalsämne.

Radioterna byggde emellertid inte bara mottagare. En kategori som kom att betecknas som verkliga radioamatörer började bygga sändare för att kunna kommunicera med varandra.

Det rådde i flera västländer inga förbud mot att använda de högre frekvenserna av den nuvarande mellanvågen för amateursändningar. Naturligtvis var det mest den enkla telegrafitekniken - CW - som dominerade i början. Med CWns hjälp var det ju lättare att få sitt meddelande begripligt och besvarat än med radiofonins hjälp, särskilt på stora avstånd.

Det var amatörerna som började kalla de långa distanserna för DX. Då som nu ville de nå ut med sina signaler så långt som möjligt, och de tävlade inbördes. Begreppet DXing hade därmed fötts.

Rundradion i USA och i England övergick snart i regelbundna sändningar. De gick på de lägre frekvenserna av det nuvarande mellanvågsbandet. När radion tog fart i det övriga Europa, bl.a. i Frankrike, utnyttjade man delvis långvåg, ibland på våglängder upp emot 3 å 4000 meter. För långvåg fanns det nämligen etablerade sändaranläggningar för telegrafi med antennmaster som gav stor räckvidd, vilka även kunde utnyttjas av rundradion.

Så här såg etableringen av radiostationer ut under de allra första åren:

År	Europa	Nordamerika	Sydamerika	Afrika/Ocean.
1920	England (försök)	USA (KDKA)		
1921		RCA, m.fl.		
1922	Frankrike England Danmark Ryssland	USA 1 mars: 60 sändare USA 1 nov: 564 sändare Canada	Argentina	
1923	Belgien Finland Norge Schweiz Tjeckoslovakien Tyskland			Australien
1924	Holland Italien Spanien Österrike	USA: 1.105 sändare		Sydafrika
1925	Sverige m.fl. länder		Venezuela Chile	Nya Zeeland

I Sverige startade det statliga Radiotjänst den 1 januari 1925, sedan Telegrafverket 1923-24 haft regelbundna försökssändningar från Stockholm, Göteborg och Boden, under det första året i samarbete med det kommersiella Svenska Radiobolaget. Man hade från början bestämt sig för att i Sverige inte tillåta sändare för telegrafi eller telefoni annat än efter Kungl. Maj:ts tillstånd. Sådana tillstånd gavs till amatörer med både telegrafi- och telefonstationer. Dessutom gavs det här och var i landet tillstånd till radioklubbar att starta sändare för regelbundna radioprogram.

Den första klubbstation som gick ut i etern torde ha varit Göteborgs Radioklubb som startade i januari 1924. Snart därefter startade "Försöksstationen i Rundels-gatan i Malmö", och på hösten samma år kom radioklubbar i Falun och Jönköping igång med regelbundna sändningar. Bland klubbstationer som följde under 1925 märks Eskilstuna, Linköping och Norrköping samt under 1926 Borås och Karlskrona. Från och med 1925 fick klubbarna bidrag för uppgiften att återutsända programmen från Radiotjänst.

Det var inte förbjudet att göra reklam över klubbsändarna. Det förekom t.ex. att en firma som arrangerade (och sponsrade enligt modern terminologi) en konsert omnämndes vid programmets början och slut. Radioreklam förekom i varierande utsträckning över klubbstationerna även efter 1925. Reklamen förbjöds efter förslag av en rundradioutredning år 1933.

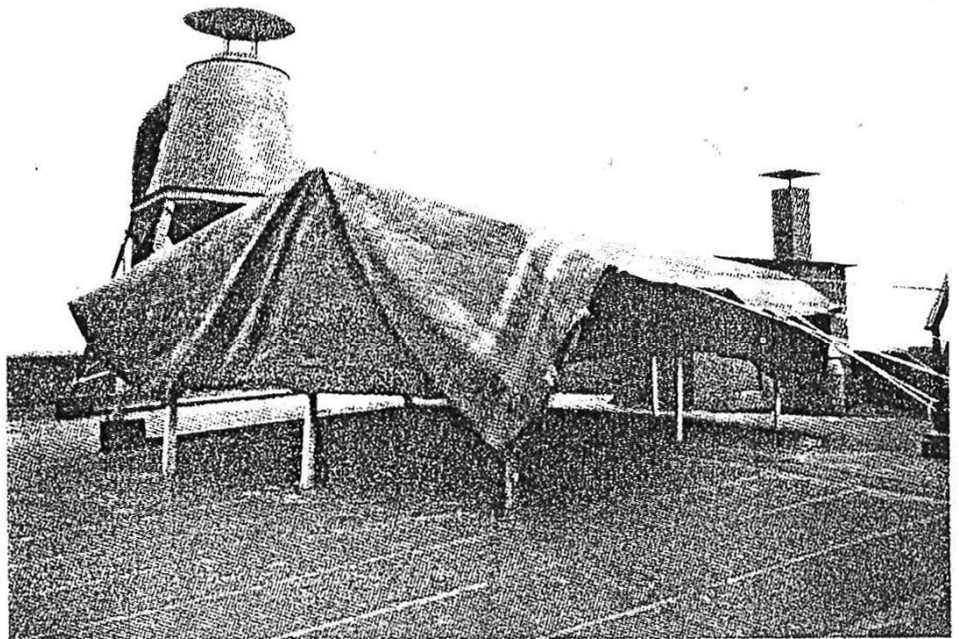
År 1926 räknade man med att det fanns 5.200.000 radiomottagare i USA. I England fanns det 1.645.000 och i Tyskland drygt en miljon. Mot slutet av 1926 var antalet radiolicenser i Sverige 250.000.

Man kan rent teoretiskt tänka sig att det kunde ha varit möjligt att i Europa ta emot sändningar från USA redan när KDKA i Pittsburgh den 2 november 1920 i sin första sändning följde presidentvalet. Eller när RCA på försommaren 1921 refererade boxningsmatchen mellan Dempsey och Charpentier.

Vad hände då i praktiken? För det första visste man vid denna tid väldigt litet om radiovågornas utbredning. En del erfarenheter hade man visserligen fått på långvägen, där man funnit att sändare med stor antenneffekt kunde nå avsevärda avstånd. Mellanvägen föreföll sämre, och ju högre frekvens man använde, dess kortare räckvidd.

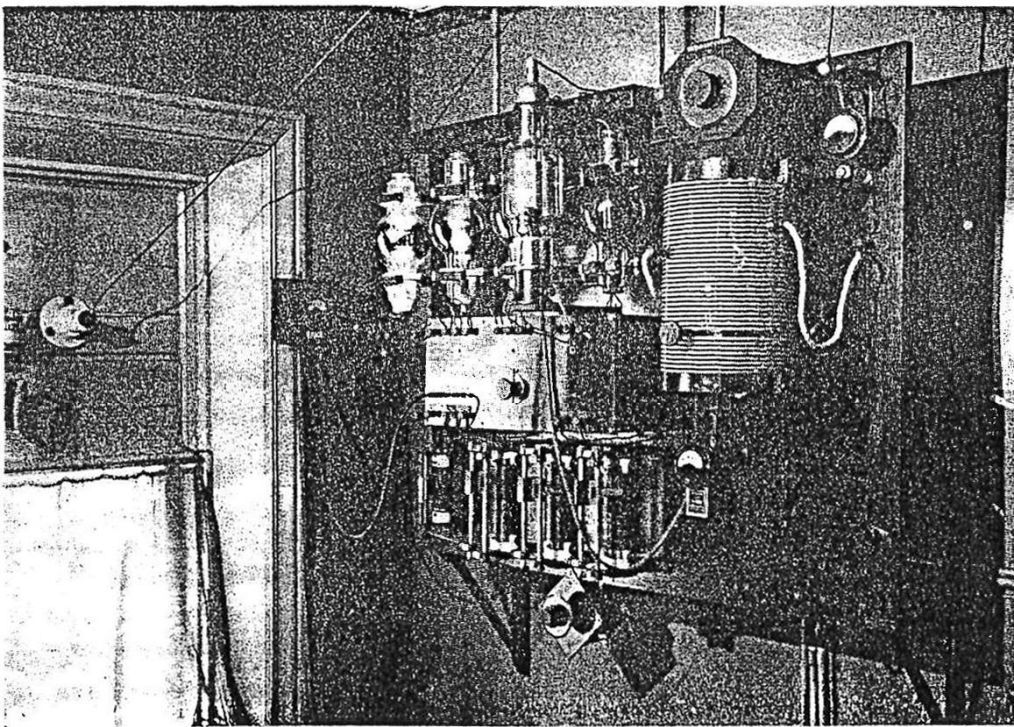
Dessutom hade man svårt att få radiorör och elektriska svängningskretsar att fungera på de högre frekvenserna, från cirka 1500 kHz och uppåt.

KDKA, Pittsburg, 1920:

KDKA-stationens studio i Pittsburgh i Amerika var ett tält på taket till en fabriksbyggnad.

Eskilstuna 1925:

Inte ser detta just ut som världens nionde underverk, men det är i alla fall Eskilstuna radiosändare av år 1925.

Bilderna ur "Vår radio och andras" (Manne Ginsburg, Henrik Hahr). Esselte 1948

Amatörerna å ena sidan i USA och å andra sidan i England och Frankrike försökte för första gången, under vintern 1920-21, få radiokontakt med varandra på våglängder omkring 200 meter, dvs. mellanvåg cirka 1500 kHz. Fackmännen, experterna, byggde sina våglängdsval på erfarenheter från långvåg och gränsområdet mot mellanvåg. De ansåg det lönlöst och löjligt att tro på förbindelser på kortare våglängder. Amatörerna misslyckades denna första vinter. Påföljande vinter fick de visserligen vågor att gå över Atlanten, men ingen ömsesidig kontakt. Vintern 1922-23 blev det dock framgång: en av veteranerna i USA lyckades hålla kontakt under 2 1/2 timmar med en engelsman.

I Sverige var det under 1924 enkelt för amatörer att få licens för att testsända på delar av mellanvågen. I nr 8 för år 1924 av den svenska tidningen Radio (den startade under 1923, med 18 nr/år) förekommer en artikel om försök ledda av amatören SMZZ. Det gällde kontakter per telegrafi runt om i Sverige på våglängderna 200-330 meter. Tänk om vem som helst idag finge fritt sända på dessa våglängder! Men det mest sensationella med artikeln var kanske dess rubrik: "DX-försök från SMZZ". Uttrycket DX var uppenbarligen myntat för "distans" även bland de svenska amatörerna. Så småningom smittade det av sig utanför sändaramatörernas krets.

I USA började forskarna, med Marconi i spetsen, efterhand att söka sig upp på högre frekvenser. De största bolagen Westinghouse och RCA reläade sina större MV-stationer över stationer med relativt små effekter på våglängder omkring 100 meter (cirka 3000 kHz). Och så, då hände det saker... I tidningen Radio finns i nr 1/24 en presentation av "nyheter av utomordentlig vikt som vidga utsikterna för framtiden oerhört". Westinghouse i Pittsburg hade den 23 december 1923 sänt på våglängden 100 meter med en sändare av 1 kW, varvid "ett helt program togs upp på en vanlig rör-mottagare på ett avstånd av 3000 engelska mil och återutsändes av 2LO i London" (dvs. det "reläades" i sin tur av mellanvågsstationen 2LO). Tidningen betecknar det som så mycket mera anmärkningsvärt som sändningen *inte* var avsedd att vara ett transatlantiskt försök! - Egentligen var det inträffade ingenting annat än ett av otaliga exempel på mellanvågens nyckfullhet. Men det visste man inte då.

Marconis försök ledde snabbt till att man upptäckte radions alla, tidigare otänkbara möjligheter. I Radio nr 14/24 meddelades att försök på 92 meter (cirka 3250 kHz) med en sändare av 1 kW gjort det möjligt att nå minst 425 mil. Några veckor senare går vågorna runt jorden mellan England och Australien, dels den längre vägen från England västerut på 2270 mil, dels den kortare mot sydost på 1735 mil. - Amatörerna slog det ena avståndsrekordet efter det andra: Det mest omtalade avståndet under 1924 var först Hawaii-Grönland, vilket 22 maj 1924 slogs av Buenos Aires-Gisbourne, Nya Zeeland.

I det senare fallet var avståndet 1233 mil och de två amatörsändarnas effekter mellan 0,5 och 1 kW; våglängderna mellan 200 och 100 meter = 1500-3000 kHz.

I nummer 1/23 av Radio uppgavs att musikprogrammet från Pittsburg 23/12 1923 hade uppfångats av en person boende i Sydafrika, 5300 engelska mil avlägset från 2LO i London, vilken antogs vara den sändare som sydafrikanen uppfattat. - Att återutsändningen över 2LO även gick fram "på skilda håll i Sverige" framgick av kommentarer i tidningen. - Som ett apropå till detta är följande notis ur nr 5/24 av Radio: "Herr Erik Pettersson i Storuman meddelar att han med kristallmottagare får in de engelska stationerna utmärkt, men Telegrafverket i Stockholm mycket oregelbundet. Grammofonmusiken från Göteborg hörs emellanåt."

I nr 1/24 av Radio står det: "Sir Oliver Lodge anser i en engelsk tidskrift att det snart skall bli möjligt att tala trådlöst jorden runt." ... "Goda förutsättningar är emellertid mörker och lämpligt väder." Som exempel på vad som kan hända när förutsättningarna är som bäst nämner Sir Oliver att "engelska och amerikanska amatörer har utväxlat radiofoni på 120 meter (2500 kHz) med blott 100 watts stationer." Men även de lägre frekvenserna, dvs. långvåg, kunde stundom gå fram på DX-avstånd. I nr 6/24 rapporteras att Eiffeltornets 2 kW sändare på 1780 meter hade uppfattats i Chatham, Mass., USA.

Omkring 1925

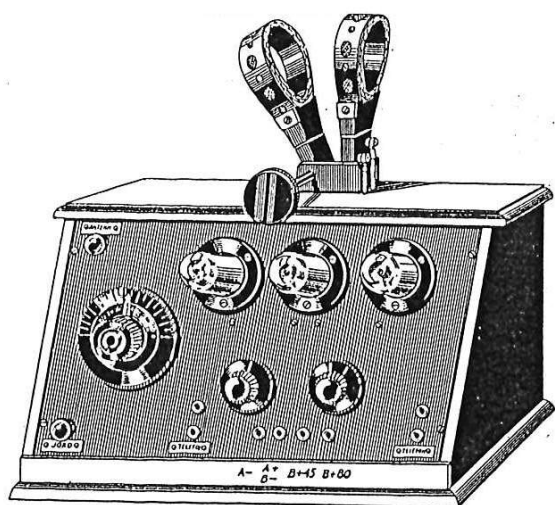
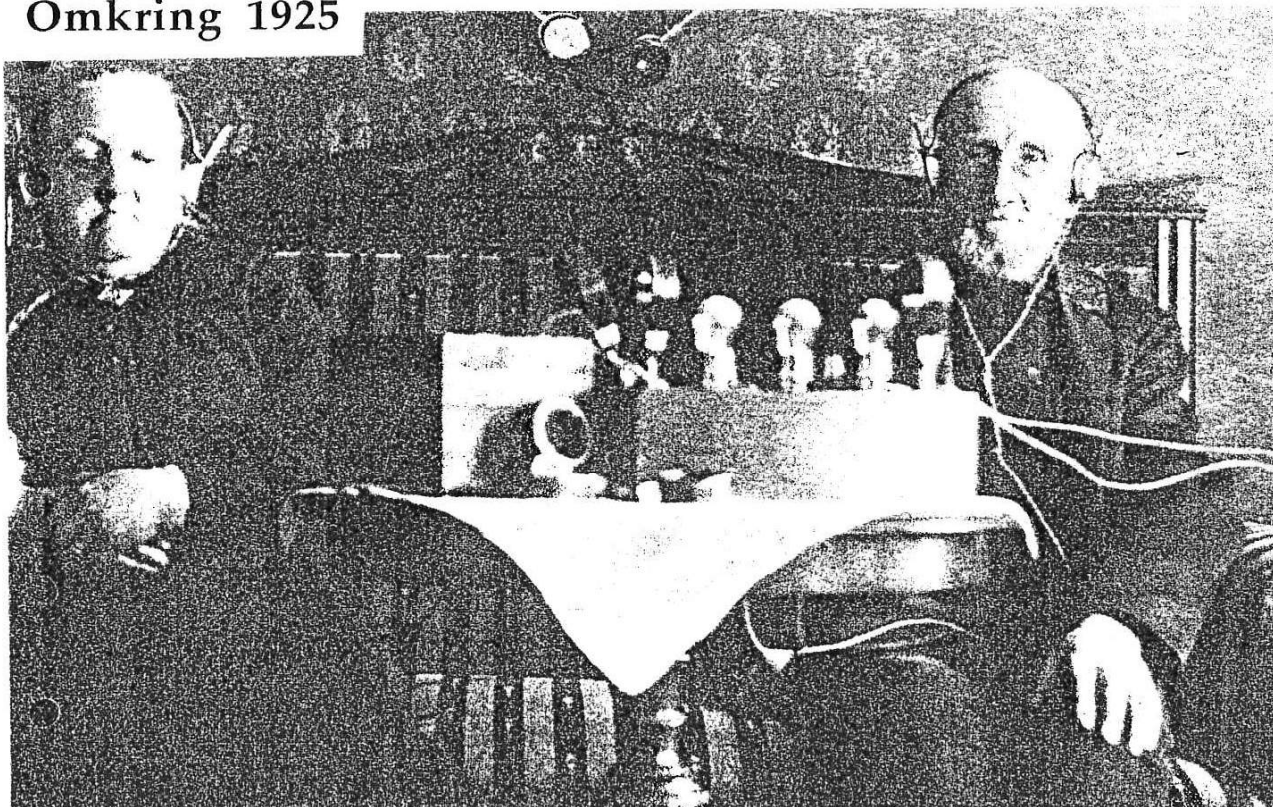
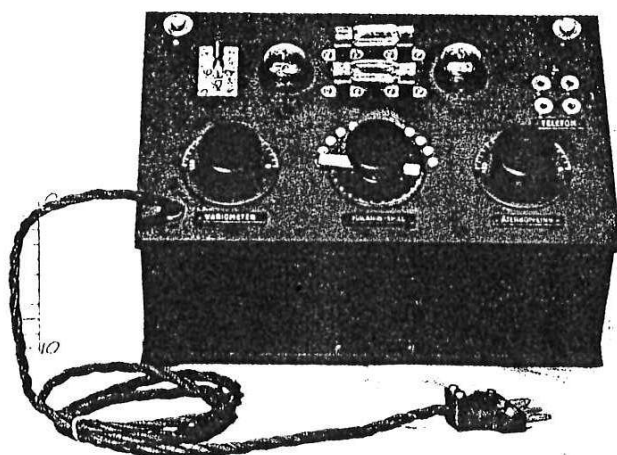
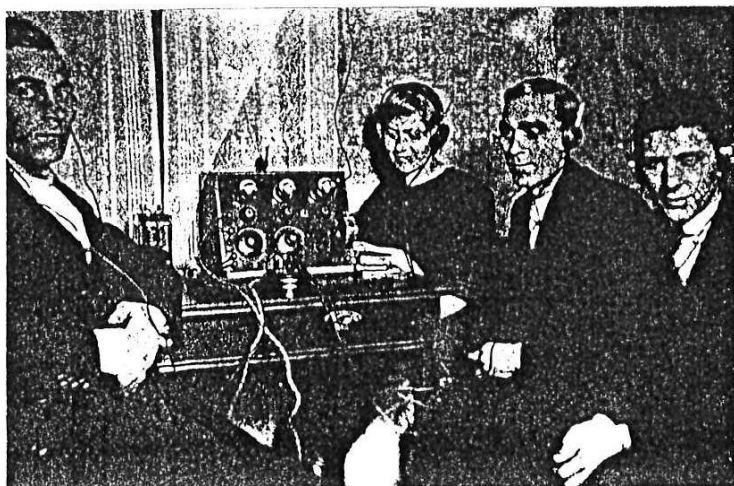

Bild 33. Hembyggd mottagare från rundradions första år.

En av de första svenskbyggda batterimottagarna i Sverige. Mottagaren tillverkades av Svenska Radio A.B. augusti 1922 (modell M 15).

Radiokväll i Kroppetorp, Tibro, i slutet av 1920-talet. Karlsborgsstationen ligger två-tre mil bort, Motala kanske fem. Mottagningsförhållandena i slättbygderna mellan Vänern och Vättern är goda, och licenstätheten är hög även i europeiskt perspektiv.

Radioterna var under de här åren mycket medvetna om betydelsen av att ha antenner avstämda till mottagarfrekvenserna, och de skaffade sig dessutom kunskaper om antennernas riktningsverkan, m.m. Säkert var det en lyssnare med en avancerad antenn som i London rapporterades ett flertal gånger under hösten 1923 ha hört Pittsburg med **enbart kristallmottagare**. För en sentida DXare med erfarenhet av kristallmottagare förefaller detta vara något av ett världsrekord. Kristallmottagarna var i början de vanligaste mottagarna, avsedda för den lokala sändaren. Man kunde med tur och skicklighet, när den lokala sändaren stängt, lyssna på närliggande stationer i Europa utanför det egna landet. Exempelvis ansågs det anmärkningsvärt att 2L0 i London hade hörts på kristallmottagare ända nere i Spanien.

Under 1924 och 1925 slogs DX-rekord på löpande band: Enligt Radio nr 9/ 24 hade en engelsman i Indien kl. 3-4 lokal tid tagit in en konsert från London, där klockan antogs ha varit 9.30-10.30 (*dvs. 21.30-22.30 enligt "modern" tideräkning*). Han hörde programmet både över London 395 meter och Birmingham 475 meter (cirka 760 resp. 632 kHz). Ett knappt år senare, i Radio nr 4/ 25, rapporterades att man i Johannesburg, Sydafrika, tagit in KDKA direkt. Och på Brittiska Nordborneo fanns en engelsman som tre gånger hade fått in 2L0 i London! Två nummer senare (6/25) uppges att en fransk amatör i Backau (Vad heter den stan idag?), Tonkin, Kina, hade hört Paris med radiofoni på 115 meter (cirka 2600 kHz), över ett avstånd av 900 mil! - Ytterligare ett år senare, i nr 5/ 26, rapporteras att "amatörer över hela USA" hört mellanvågsstationerna JOCK Nagoya 365 m, JOBK Osaka 385 m och JOAK Tokyo 375 m.

I Sverige kunde man också uppleva sensationer. I nr 9/ 24 av Radio kommer den första rapporten om USA-stationer hörda i Sverige. Där redogör signaturen "Enske-de-amatör" för sina avlyssningar under den gångna vintersäsongen 1923-24. Han räknar upp de flesta existerande européerna (de var väl högst ett tjugotal på den tiden) och **WGY Schenectady samt KDKA New York**, vilka han hört flera gånger i december och januari. Han redogör för sin mottagarutrustning: Det är en mottagare byggd enligt ett modulsystem som kan ge maximalt 6 rör. Den bästa mottagningen av USA fick han med endast 2 rör: ett HF-steg och en detektor. Antennen är en 24 meter lång dubbelwire från en mast till villan i Enske-de, och hans jordledning var värmeledningen.

I det följande numret av Radio, nr 10/24, uppmanar redaktören signaturen "Enske-de-amatör" att "till redaktionen uppgiva sin adress då brev till honom här vänta på vidarebefordran." Hans uppgifter om USA-mottagning var uppenbarligen sensationella! Tyvärr återkommer inte tidningen under det följande året till de här mottagningarna. Inte heller rapporteras någon annan svensk lyssnare ha haft samma framgång som amatören i Enske-de. - Men med den kännedom vi har idag om möjligheterna att under mycket gynnsamma förhållanden få in USA på mellanvåg, så finns det ingenting som motsäger slutsatsen att det här förefaller vara första gången som någon i Sverige rapporterat mottagning av en nordamerikansk mellanvågsstation. Ett riktigt DX-kap, alltså!

Mellanvågen var utsatt för mycket störningar redan på den här tiden. Förutom knaster och sprak från åskväder, norrsken o dyl började man få bekymmer av kraftledningar och elanläggningar i anslutning till dessa. Men det värsta var nog alla de enkla gnistsändare för telegrafi som sjöfarten tagit i bruk och där varje sändare uppenbarligen bredde ut sig över ett brett frekvensområde. Det lär ibland ha varit ett evinnerligt pipande av olika morsesignaler på bandet, eller på delar därav.

Man får inte heller glömma bort att rörmottagarna under lång tid mestadels var enkla konstruktioner där man uppnådde maximal förstärkning genom att manuellt påverka ett rör i mottagaren. När gränsen för rörets förmåga överstegs övergick det till att fungera som ett sändarrör av radiovågor som gav sig till känna genom visslingar av varierande ljudfrekvens, och vilka via mottagarantennen gick ut och störde grannarnas radiomottagning, ibland inom en ganska stor räjong.

Början av 1930-talet

Krystallmottagare

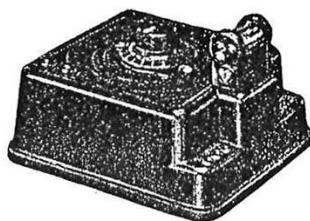
Forza

Apparatlådan är av svartlackerad pertinax med botten av polerad björk och lock av blankpolerad bakelit. Avstämningen sker med flatspolsvariometer av ny konstruktion. Spolarnas speciella form gör, att mottagaren täcker och ger jämn avstämning över ett relativt stort våglängdsområde. Detektorn är

av synnerligen praktisk och tillförlitlig typ, *vari kristallen lätt kan bytas*. Samtliga metalldelar äro förnicklade; kontakterna äro utförda i form av hylsor för s. k. bananproppar.

Med prima, utprovad kristall Kr. 20.—

Hjärter Ess

Väl utförd apparat av svensk tillverkning. Avstämningen sker med flatspolsvariometer, detektorn är av praktisk konstruktion och försedd med prima kristall Kr. 15.—

Vid beställning av krystallmottagare torde uppgivas för vilken station apparaten skall användas.

På kortare avstånd från sändarstation och med goda antennförhållanden kan en krystallmottagare lämna tillräcklig energi för en lätt driven högtalare.

Komplett anläggning består av:

Krystallmottagare, Forza eller Hjärter Ess.

Antennutrustning, förslagsvis enl. förteckn. på sid. 26 Kr. 9.75

Hörtelefon (ev. Högtalare) förslagsvis Membra II » » » » 10.—

4 st. enpoliga stickkont. » nr 15 C » » » » 0.48

VÄGFALLA "HELIOGEN"

för 200—600 och 800—2000 m. våglängd i polerat hölje av isolermaterial med förlustfria "litz"-spolar. Passar för alla antenner och mottagare. Levereras med anslutningsladd och kortslutningspropp.
Nr VF 1931 Pr st. Kr. 8:—

VÄGFALLA "KACO"

för insättning direkt i mottagarens antennkontakt. Antennkontakter insättes i ett-dora av vägfällans kontakthylsor, varefter den på sidan utstående regleringsarmen föres i ena eller andra riktningen, tills den störande stationen försvinner.

Nr	Våglängd m.	Pris pr st. Kr.
VF 38	150—650	7: 60
VF 44	850—2000	8: 80

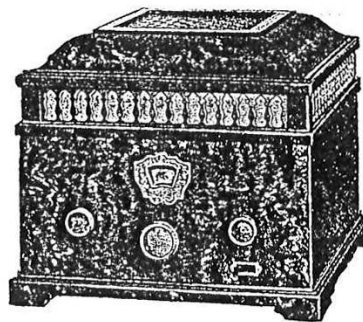
EIA:s RADIOHANDBOK

(5:te upplagan)

är apparatbyggarens bästa och tillförlitligaste medhjälpare. Den sändes mot i förskott inskickade 90 öre (i frimärken). Rekvisitioner av handboken sker dock enklast och billigast (avgift 10 öre i stället för brevporto 15 öre) genom inbetalning på vårt postgirokontonr 1339. Inbetalningskort finnas på alla postanstalter, och rekvisitionen verkställs på kortkupongen.

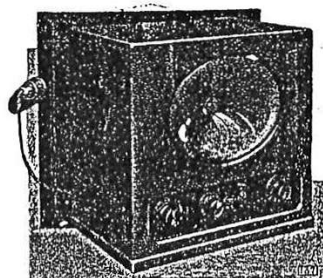
Concerton V 33

För växelström 110, 127, 150 och 220 volt, 50 per.

Aga-Baltic H-1

För likström 110 och 220 volt

Fyrarörmottagare med inbyggd högtalare.

H-1 är en effektiv, störningsfri distansmottagare med inbyggd högtalare. Den är försedd med ett högfrekvenssteg, varigenom dels känsligheten blir betydligt förhöjd vid långdistansmottagning och dels avstämningsskärpan blir så stor, att utländska stationer kunna tagas in även under pågående lokalsändning. Stationsinställningen sker med ledning av en tabell som medföljer varje mottagare.

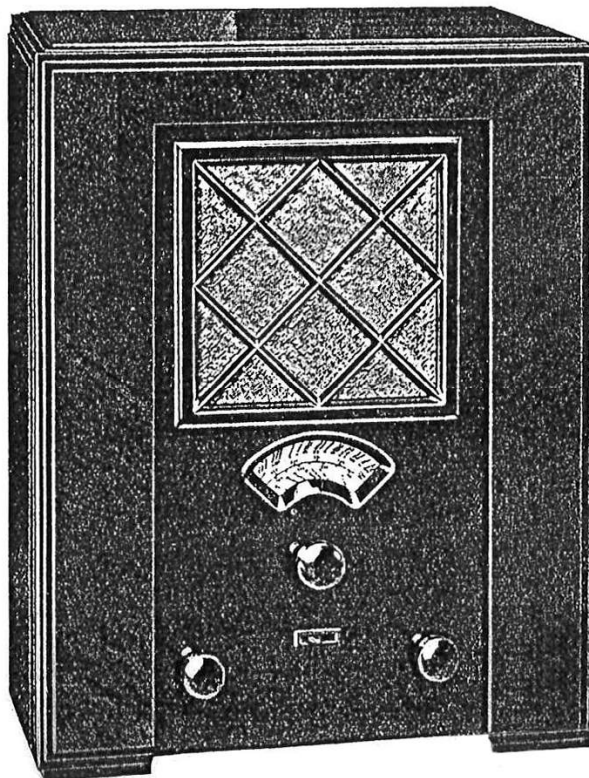

Bild 49 Modern radiomottagare (Aga-Baltic). På avstämningsskalan synes stationsnamnen angivna. Mottagaren är försedd med inbyggd högtalare.

De exempel som hittills återgivits visar tydligt att DXingen i praktiken uppstod i samma ögonblick som intresserade lyssnare fick tekniska möjligheter att ta emot sändare på andra sidan haven eller på andra kontinenter. Drivkraften i radions barndom var upptäckarglädjen och lusten att uppvisa det bästa, intressantaste avlyssningsresultatet. Den drivkraften har fortsatt att vara stark under de decennier som följde. Låt oss titta litet på det som följde närmast: 30-talet.

2. MV-DX under 30- och 40-talen

I några fall har den MV-DXing som rimligen måste ha förekommit i Sverige på 30-talet dokumenterats, vilket dock skedde först ett tiotal år senare. Under "goda år" med låg solfläcksaktivitet omkring 1944, före en period med solfläckstoppar, återupptog nämligen en av 30-talets DXare, John S. Bohm i Falun, mellanvågsslyssningen. I samband härmed skrev han i en DX-tidning om sina upplevelser på 30-talet. (*Artikeln "DXing på mellanvåg". DX-radio, nr 8 1944, årgång 1.*)

I artikeln tror John S. Bohm att han på 30-talet var tämligen ensam om hobbyn i Sverige. Han säger att

"dåvarande programtidningen Radiolyssnaren ville till en början avfärda mina påståenden om hörda amerikanska stationer som nonsens, det var ingenting annat än europeiska stationers återutsändningar av Amerika. Så småningom måste även Radiolyssnaren erkänna att det verkligen rörde sig om amerikanska stationer. Vissa nätter under vintermånaderna kunde upp till ett 100-tal sändare noteras på området 200-500 meter (1500-600 kHz); de flesta mellan 200 och 400 meter, ju högre upp på bandet man kom, desto svagare blev signalerna. Dessa förhållanden rådde vintrarna 1932-1935, de bästa resultaten uppnåddes vintern 1933-34.

- Julnatten 1933 minns jag särskilt att USA briljerade i etern. Så snart de europeiska stationerna vid ettiden på natten somnat in, började Uncle Sam ockupera skalan. Alla delar av staterna var representerade, från New York och Miami i öst till San Francisco och Hollywood i väst, från Louisiana i söder till Illinois i norr bjöds mycket goda och trevliga julprogram. Även någon mexikanare och kanadensare blandade sig i kören. Vid 5-6 tiden på morgonen började de europeiska sändarna komma igång. ... Den som längst stod rycken var KSL i Salt Lake City, Utah, som ännu vid 8-tiden klarade sig fint i konkurrensen med européerna. En sådan briljant mottagning av USA på mellanvågsbandet har jag varken förr eller senare varit med om.

- Den amerikanska DX-tidskriften Radio Index ... hade i sitt juninummer 1935 satt följande rubrik över en artikel av mig: 'A lone DXer in Sweden.' Rubriken får stå för redaktörens räkning. Säkert fanns här rätt många kortvågsslyssnare redan då. Gör man emellertid skillnad på kortvågs-DXare och mellanvågs-dito kunde rubriken eventuellt vara berättigad. Ty DXing på mellanvågen var min speciella hobby, och där var jag troligen tämligen ensam. Fanns där flera DXare, så var de i så fall synnerligen slöa med att sända rapporter till stationerna. Vid genomläsning av det 70 å 80-tal verifikationer jag mottog, finner man att dessa i stor utsträckning innehåller: "Yours is the first report received from Sweden" eller "We never heard from your country before". På fem eller sex verifikationer gladdes jag t.o.m. av följande: "Yours is the first report received from Europe".

Amerikanerna hade uppenbarligen ägnat sig mycket mera åt DX-ing under 30-talet än vi i Sverige. John S. Bohm nämner DX-tidskriften Radio Index, som kallar DXaren för "DXer". Och i Oakland, Californien utgavs sedan 1933 den stencilerade tidningen Universalite, organ för Universal Radio DX Club. Den hade 1945 500 medlemmar, de flesta i USA och Canada men en del overseas, bl.a. 15 i Sverige. En av dessa var - eller blev sedermera - John S. Bohm i Malung. I de 19 årliga numren av Universalite behandlades mest kortvåg. År 1944 hade man slagit sig samman med en annan klubb, Victory Radio Club som uppenbarligen sysslade med mellanvåg. Genom sammanläggningen tog Universalite även in MV-tips och nyheter från hela världen, av-

lyssnade av DX-are världen över. Tre gedigna mellanvågstabeller gav man ut enbart under 1944.

Mottagarna på den här tiden var inte särskilt selektiva. Det erfor jag själv när jag några nätter på 40-talet var hänvisad till att använda en gammal radio från början av 30-talet. Men det hindrade inte att jag med denna apparat kopplad till en bra utomhusantenn en tidig morgon kunde höra ett tiotal USA-stationer lika bra som om de vore europeiska. Det här var under krigets slutskede då flertalet européer var tysta; antingen hade de helt upphört att sända eller så startade de relativt sent på morgonen. Så mellanvågen var nästan helt fri från européer, och då spelade det mindre roll att mottagaren hade dålig selektivitet. - Till fördelarna under de här åren var att det förekom väldigt litet av elektriska apparater som störde på mellanvågen; senare tiders "störningsdimmor" i form av elstängsel och elmotorer samt moderna fastigheters spisar, värmeelement, tidur, datorer etc. märktes det inte mycket utav.

Tillbaka till John S. Bohm:

"Min första verifikation kom från WKAQ San Juan, Puerto Rico. Den fick jag i december 1932. ... Den andra kom från LR4 Radio Splendid i Buenos Aires, även i dessa dagar en uppmärksam och ofta hörd station här i Sverige. Sedan följde den ena efter den andra, för det mesta yankees men även en del syd- och centralamerikanare samt kanadensare. En verifikation som jag värderade mycket högt kom från världens högst belägna radiostation nämligen Radio Illimani i La Paz, Bolivia. Sändaren ligger på 3700 meters höjd och namnet Illimani härrör från det 6.457 meter höga berg vid vars fot La Paz är beläget. Rätt många stationer med sändareffekt 100-1000 watt har jag också verifierade, vilket visar att signalerna från sådana småstationer vid gynnsamma förhållanden kan ha en oerhörd räckvidd."

- Jag deltog i en internationell DX-tävling om bästa DX-resultatet under viss tid. Det gällde att få så många verifikationer som möjligt under en tid av sex månader. Godkända var endast sådana från mellanvågsstationer belägna på minst 2000 engelska miles avstånd. (*Utgör 3.219 kilometer, dvs ungefär fågelvägssträckan Stockholm- Beirut eller Stockholm-Grönlands sydspets.*) För min del måste stationerna alltså vara belägna i Nord- eller Sydamerika, Afrika, Asien eller Australien. En Nya Zeeländare uppvisade bästa resultatet med 84 verifierade stationer, därefter följde två amerikaner med något över 70 verifikationer, fjärde man bosatt i England hade siffran 69 och på femte plats kom jag med 68...."

- Både WSM i Nashville, Tennessee och Westinghouse-stationen KDKA i Pittsburg, Pa., meddelade mig att man vid angivet klockslag en viss dag ville tillägna mig ett program, varvid man bl.a. skulle sända mig en hälsning. Tyvärr var båda stationerna vid dessa tillfällen ohörbara....

Mina goda DX-resultat observerades även på andra delar av jordklotet. Så mottog jag en dag ett diplom från The New Zealand DX Radio Association jämte meddelandet att jag hedrats med livstids medlemskap, och man talade om att jag var den första svenska medlemmen och att min närmaste kollega bodde i England....

- LR3 Radio Nacional i Buenos Aires blev välkänd över hela DX-världen såsom omöjlig vad verifiering beträffar. En del lyssnare i England gjorde t.o.m. grammofonupptagningar av avlyssnade program som tillställdes LR3, men med samma negativa resultat.

- Intill sistlidna vinter (*dvs. 1942-43*) har nordamerikanska stationer varit fullständigt ohörbara sedan 1935. ... Sydamerika och Nordamerika hörs i allmänhet ej lika bra samtidigt. Hörs t.ex. argentinska stationer mycket bra, finns där säkerligen ej ett spår av yankees. Men kommer de senare in klart och tydligt lyser argentinarna med sin frånvaro. Båda parterna kan någon gång höras samtidigt, men i så fall är ingen av dem särskilt kraftig....

- Under den där tiden hörde jag aldrig någon annan sydamerikansk stat än just Argentina, enda undantaget var den nämnda Radio Illimani i Bolivia, samt YV1BC i Caracas, Venezuela vilka ofta hördes i samband med nordamerikanska sändare. De många brasilianska stationer, som nu nattetid hörs mycket bra, lyste totalt med sin frånvaro 1933—35."

John S. Bohms utnyttjade sexrörsapparater av Telefunkens och Philips fabrikat samt en antenn av ryssjetyp, 6-trådig, 30 meter lång på 12 meters höjd över marken.

John S. Bohm var emellertid inte helt ensam om att DXa på mellanvåg i Sverige på 30-talet. I nästkommande nummer av DX-radio (*DX-radio nr 1 1945, årgång 2, artikel "Långväga mellanvågor". Utgivare Sveriges Radioklubb.*) visar det sig att kollegan Sven Dahlberg i Västerås också intresserat sig för mellanvågen på 30-talet. Orsaken var egentligen att hans radioapparat saknade kortvågsband. Han hade därför "med viss andakt lyssnat till sådana stationer som Istanbul, Ankara, Tunis och Reykjavik." ...

Sven Dahlberg nämnde vidare:

- I början av år 1934 innehöll Röster i Radio en tabell över transatlantiska sändare på mellanvåg. Ett studium av denna ingav förhoppningar, och några vårnätter gjordes försök att få in dessa fjärran belägna stationer. Det lyckades över förväntan. Med ledning av uppgifterna mötte det inga svårigheter att identifiera åtskilliga sändare, de flesta argentinska." (*En sådan tabell var införd i RiR nr 52 för 1934, tillsammans med en tabell över kortvågsstationer med rundradioprogram. Mellanvågstabellen upptar 42 stationer i USA, tre i Canada, en i vardera Puerto Rico, Cuba och Haiti, fem i Mexico, åtta i Argentina och en i Uruguay. De flesta hade effekten 10 kW eller mera. Tabellen var införd utan några som helst kommentarer, vare sig i nr 52 eller något tidigare nummer under det aktuella året. - Tabellen återges här på sidan 12.*)

Sven Dahlberg slutar med en bra beskrivning av mellanvågs-DXingens vedermödor:

"Jakten på mellanvågs-DX är ännu mera hasardartad än på kortvåg. MV-sändarna besväras ofta av s.k. snabbfading; en stark station kan på ett ögonblick försvinna eller förvandlas till ett otydligt mummel. Till lyssnarens förtret inträffar detta ofta just när stationens anrop skall komma, vilket för de flesta såväl nord- som sydamerikanska sändare inträffar varje kvart. Förhoppningarna att få höra anropssignalen kan bli gäckade både sex och sju gånger under en enda natt. De atmosfäriska störningarna är i synnerhet sommartid ganska besvärande på mellanvåg, och sändningarna drunknar ibland i skrällarna från lokala eller avlägsna åskväder."

V Å G L Ä N G D S T A B E L L

Station	Meter	Kc.	Kw.	Anteckningar
Kaunas	1935	155	7	
Huizen	1875	160	50	
Brasov, Rumänien	1875	160	20	
Lahli	1807	166	50	
Moskva Komintern	1724	174	500	
Radio-Paris	1618	182	75	
Istanbul	1622	185	5	
Königswusterhausen	1571	191	60	
England riks (Droitwich)	1500	200	150	
Reykjavik	1442	208	16	
Minsk, Ryssland	1442	208	35	
Motala	1389	216	30	
Eiffeltornet	1389	216	13	
Warszawa	1339	224	120	
Ankara	1310	229	7	
Luxemburg	1304	230	150	
Charkov, Ryssland	1293	232	10	
Kalundborg	1261	238	60	
Leningrad	1224	245	100	
Oslo	1154	260	60	
Moskva RZS	1107	271	100	
Tiflis	1071	280	35	
Saratov, Ryssland	882	340	20	
Finnmark (Vadsö)	845	355	1	
Rostov-Don	845	355	20	
Sverdlovsk	800	375	50	
Baden	775	387	0,6	
Moskva VZSPS	748	401	100	
Genève	748	401	1,3	
Östersund	726	413,5	0,6	
Voronej, Ryssland	726	413,5	10	
Uleåborg	696	431	2	
Hammar	588	510,5	0,7	
Ljubljana, Jugoslav.	569	527	5	
Viborg	569	527	10	
Wilno	560	536	16	
Bolzano	560	536	1	
Budapest	551	545	120	
Beromünster	540	556	100	
Athlone	531	565	60	
Palermo	531	565	3	
Stuttgart (Mühlacker)	523	574	100	
Riga	515	583	15	
Grenoble, Frankrike	515	583	15	
Wien	507	592	120	
Sandsvall	499	601	10	
Marocko	499	601	6,5	
Florens	492	610	20	
Bruxelles I	484	620	15	
Trondheim	477	629	20	
Prag I	470	638	120	
Lyon P. T. T.	463	648	20	
Petrozavodsk	463	648	10	
Köln (Langenberg)	456	658	100	
Nordengland region	449	668	50	
Sottens	443	677	25	
Belgrad	437	686	2,5	
Paris P. T. T.	432	695	7	
Stockholm	426	704	55	
Malmberget	426	704	0,2	
Rom	421	713	50	
Kiev	416	722	36	
Tallinn (Reval)	410	731	20	
Sevilla	410	731	3	
München	405	740	100	
Björneborg	401	749	1	
Marseille P. T. T.	401	749	1,6	
Katowice	396	758	12	
Midland region	391	767	25	
Fredrikstad	387	776	0,7	
Stalino, Ryssland	387	776	10	
Toulouse P. T. T.	387	776	1,2	
Leipzig	382	785	120	
Lwow	377	795	16	
Barcelona	377	795	7,6	
Skottland region	373	804	50	
Milano	369	814	50	
Bukarest	365	823	12	
Moskva Stalin	361	832	100	
Berlin	357	841	100	
Bergen	353	850	1	
Porsgrunn	353	850	0,7	
Ålesund	353	850	0,3	
Valencia	353	850	1,5	
Strasbourg	349	859	12	
Simferopol	349	859	12	

Station	Meter	Kc.	Kw.	Anteckningar
Poznan	346	868	20	
London region	342	877	50	
Graz	339	886	7	
Helsingfors	335	895	10	
Hamburg	332	904	100	
Toulouse	329	913	60	
Dnepropetrovsk	329	913	10	
Brno	325	922	32	
Bruxelles II	322	932	15	
Göteborg	319	941	10	
Alger	319	941	12	
Breslau	316	950	60	
Poste Parisien	313	959	60	
Odessa	310	968	10	
Västengland region	307	977	50	
Genua	304	986	10	
Krakow	304	986	1,7	
Hilversum	302	995	20	
Bratislava	299	1004	13,5	
Nordengland riks	296	1013	50	
Königsberg (Heilsberg)	291	1031	60	
Leningrad	289	1040	10	
Rennes, Frankrike	289	1040	40	
England (Skottland) riks	286	1050	50	
Bari	283	1059	20	
Bordeaux P. T. T.	279	1077	25	
Falun	276	1086	2	
Vinitza, Ryssland	274	1095	10	
Madrid	274	1095	3	
Madona, Lettland	272	1104	50	
Neapel	272	1104	1,5	
Moravska Ostrava	270	1113	11,2	
Belfast	267	1122	1	
Nyiregyhaza, Ungern	267	1122	6	
Hörby	265	1131	10	
Turin	263	1140	7	
England (London och Västengland) riks	261	1149	50	
Kosice	259	1158	2,6	
Monte Ceneri, Schweiz	257	1167	15	
Köpenhamn	255	1176	10	
Charkov, Ryssland	253	1185	20	
Frankfurt	251	1195	17	
Tromsö	249	1204	0,1	
Prag II	249	1204	5	
Lille P. T. T.	247	1213	1,3	
Triest	246	1222	10	
Gleiwitz	244	1231	5	
Eskilstuna	242	1240	0,2	
Säffle	242	1240	0,2	
Farberg	242	1240	0,2	
Kiruna	239	1258	0,2	
Örebro	239	1258	0,2	
San Sebastian	239	1258	3	
Nürnberg	237	1267	2	
Bodö	235	1276	0,5	
Kristiansand	235	1276	0,5	
Stavanger	235	1276	0,5	
Malmö	229	1312	2,5	
Karlstad	229	1312	0,3	
Norrköping	229	1312	0,3	
Trollhättan	229	1312	0,3	
Magyarovar, Ungern	227	1321	1	
Lodz, Polen	224	1339	1,7	
Rjukan	223	1348	0,2	
Notodden	221	1357	0,1	
Hudiksvall	220	1366	0,2	
Torun, Polen	220	1366	24	
Hälsingborg	217	1384	0,2	
Uddevalla	215	1393	0,2	
Umeå	215	1393	0,2	
Halmstad	214	1402	0,2	
Örnsköldsvik	213	1411	0,2	
Tammerfors	211	1420	1	
Miskolcz, Ungern	209	1438	1	
Kalmar	209	1438	0,2	
Borås	207	1447	0,2	
Fécamp (Radio-Normandie)	206	1456	10	
Gävle	202	1483	0,2	
Uppsala	201	1492	0,2	
Åbo	201	1492	0,6	
Kristinehamn	200	1500	0,2	
Jakobstad	200	1500	0,3	
Jönköping	198	1515	0,2	

**Kortvågsstationer med rund-
radioprogram.**

Station	Våglängd	Kc.	Effekt	Sändningstid
Chabarovsk, Ryssl...	70,20	4273	20	9.00—15.00.
Vatikanen	50,27	5968	10	20.00—20.15. Söndagar även 11.00—11.30.
Moskva	50,00	6000	20	22.00—24.00.
Königswusterhausen	49,83	6020	8	18.00—22.30 och 23.30— 4.45.
Boston	49,67	6040	2,5	23.45—1.15. Söndagar även 1.30—3.30.
Daventry	49,59	6050	20	16.45—18.15 och 22.30— 2.00.
Cincinnati	49,50	6060	10	1.00—2.00 och 5.00— 7.00.
Skamlehäk	49,40	6075	0,5	Köpenhamnsprogram- met från 19.00 till slut.
Bound Brook, U.S.A.	49,18	6100	35	Måndagar, onsdagar och lördagar 22.30—7.00.
Chicago	49,18	6100	5	22.30—8.00
Wayne, U.S.A.	49,02	6120	5	24.00—5.00.
Johannesburg, Syd- afrika	49,00	6122	5	Söndagar 14.00—16.15 o. 18.30—21.00, vardagar 5.30—6.30, 9.30—13.00 och 15.00—21.00 (lör- dagar 22.45)
Pittsburgh, U.S.A.	48,86	6140	40	22.30—7.00.
Winnipeg, Kanada	48,78	6150	2	Söndagar 2.00—4.30, vardagar 2.00—6.00.
Caracas, Venezuela	48,78	6150	2	21.30—2.30.
Bound Brook, U.S.A.	46,69	6425	18	Oregelbundet.
Moskva	45,38	6610	10	Oregelbundet.
Genève	38,48	7797	20	Lördagar 23.30—0.15.
Rabat, Marocko	37,33	8035	10	Söndagar 21.00—22.00.
Daventry	31,55	9510	20	9.00—11.00, 13.45—18.00 och 19.00—23.45.
Melbourne	31,55	9510	3	Onsdagar 11.00—12.30, lördagar 11.00—13.00.
Schenectady, U.S.A.	31,48	9530	40	1.30—5.00.
Königswusterhausen	31,38	9560	8	14.00—17.30 och 23.15— 3.15. Söndagar även 10.00—11.30.
Bombay	31,36	9565	4,5	17.30—18.30.
Springfield, U.S.A.	31,35	9570	10	13.00—19.00.
Daventry	31,32	9580	20	24.00—2.00.
Sydney	31,28	9590	20	Söndagar 7.00—9.00, 10.30—14.30 och 15.00 —17.00.
Genève	31,27	9595	18	Lördagar 23.30—0.15.
Lissabon	31,25	9600	2	Tisdagar och fredagar 22.30—1.00.
Rom	30,67	9780	20	Tisdagar, torsdagar o. lördagar från 0.15.
Madrid	30,43	9860	20	23.30—1.00. Lördagar även 18.00—20.00.
Ruyssede, Belgien	29,04	10330	20	20.45—22.30.
Radio Colonial, Paris	25,60	11720	15	1.00—4.00 och 5.00— 7.00.
Eindhoven, Holland	25,57	11730	20	14.30—17.30.
Daventry	25,53	11750	20	9.00—11.00 och 19.00— 22.30.
Königswusterhausen	25,51	11760	8	18.00—22.30.
Winnipeg, Kanada	25,47	11780	2	Söndagar 2.00—4.30, vardagar 2.00—6.00.
Boston	25,45	11790	5	24.00—1.30.
Rom	25,40	11810	9	Oregelbundet.
Wayne, U.S.A.	25,36	11830	5	21.00—23.00.
Daventry	25,29	11860	20	15.15—16.45.
Pittsburgh, U.S.A.	25,27	11870	40	22.30—4.00.
Radio Colonial, Paris	25,20	11905	15	17.15—20.15 och 21.00— 24.00.
Moskva	25,00	12000	20	Söndagar 4.00—5.00, 12.00—13.00 och 16.00 —17.00.
Rabat, Marocko	23,39	12825	10	Måndagar 0.30.
Vatikanen	19,84	15123	10	11.00—11.15.
Daventry	19,82	15140	15	12.00—3.00.
Königswusterhausen	19,74	15200	8	14.00—17.30. Söndagar dessutom 22.00—23.30.
Pittsburgh, U.S.A.	19,72	15210	40	16.00—22.15.
Eindhoven, Holland	19,71	15220	20	14.30—17.30.
Radio Colonial, Paris	19,68	15243	15	13.00—17.00.
Boston	19,67	15250	5	16.50—19.30.
Wayne, U.S.A.	19,64	15270	5	17.00—19.00.
Schenectady, U.S.A.	19,56	15330	25	20.30—21.30.
Bound Brook, U.S.A.	17,33	17310	20	17.00—23.00.
Königswusterhausen	16,89	17760	8	Oregelbundet.
Bound Brook, U.S.A.	16,87	17780	35	17.00—22.00.
Daventry	16,86	17790	15	12.00—13.30.
Pittsburgh, U.S.A.	13,93	21540	40	13.00—20.00.

**Transatlantiska rundradio-
stationer.**

Signatur	Station	Våglängd	Kc.	Effekt	Anteckn.
ARGENTINA.					
LR 10	Buenos Aires	380	790	11	
LR 5	Buenos Aires	361	830	29	
LR 6	Buenos Aires	345	870	37	
LR 2	Buenos Aires	330	910	10	
LR 3	Buenos Aires	316	950	14	
LR 4	Buenos Aires	303	990	16	
LS 2	Buenos Aires	252	1190	20	
LS 8	Buenos Aires	244	1230	10	
FÖRENTA STATERNA.					
KFI	Buena Park, Cal.	469	640	50	
WSM	Franklin, Tenn.	462	650	50	
WEAF	Bellmore, N. Y.	455	660	50	
WMAQ	Addison, Ill.	448	670	5	(50)
KPO	Belmont, Cal.	441	680	50	
WLW	Mason, Ohio	429	700	50	exp. 500
WOR	Kearny, N. J.	422	710	5	(50)
WGN	Elgin, Ill.	416	720	50	
WSB	Atlanta, Ga.	405	740	50	
WJR	Sylvan Lake Village, Mich.	400	750	10	
WJZ	Bound Brook, N. J.	395	760	30	exp. 50
WBBM	Glenview, Ill.	389	770	25	
WGY	Schenectady, N. Y.	380	790	50	
WBAP o.	Grapevine, Tex.	375	800	50	
WFAA	Anoka, Minnes.	370	810	50	
WCCO	Jeffersonstown, Ky.	366	820	50	
WHAS	Denver, Col.	361	830	50	
KOA	Kenner, La.	353	850	10	
WWL	Wayne, N. J.	349	860	50	
WABC o.	Downer's Grove, Ill.	345	870	50	
WBOQ	Saxonburg, Penn.	306	980	50	
WBCN,	Millis, Mass.	303	990	50	
WENR	Mitchellville, Iowa	300	1000	50	
o. WLS	Bloomington, Ill.	294	1020	10	
KDKA	Dallas, Texas	288	1040	10	
WBZ	Avon, Conn.	288	1040	50	
WOC o.	Los Angeles, Cal.	286	1050	50	
WHO	Hot Springs, Ark.	283	1060	10	
KYW	Brecksville, Ohio	280	1070	50	
KRLD	Charlotte, N. Car.	278	1080	50	
WTIC	Saint Louis, Miss.	275	1090	50	
KNX	Shreveport, La.	273	1100	10	
KTHS	Mooseheart, Ill.	266	1130	20	
WTAM	Saltair, Utah	266	1130	50	
WBT	Tulsa, Okla.	263	1140	25	
KMOX	Victor, N. Y.	261	1150	50	
KWKH	Fort Wayne, Ind.	259	1160	10	
WJJD	Newtown Square, Penn.	256	1170	50	
KSL	Albuquerque, N. Mex.	254	1180	10	
KWOO	Selma, Tex.	252	1190	50	
WHAM	Radio Centre, Minn.	205	1460	10	
WOWO	Alexandria, Va.	205	1460	10	
WCAU	HAITI.				
KOB	Santo Domingo	254	1180	15	
WOAI	KANADA.				
KSTP	Township of King, Ont.	435	690	10	
WISV	Winnipeg, Man.	313	960	15	
HIJK	Strathmore, Alta	291	1030	10	
CFRB	KUBA.				
CKY	Havanna	411'	730	3	
CFCN	MEXICO.				
CMK	Piedras Negra, Cech.	508	590	60	
XEPN	Mexico	384	780	10	
XEYZ	Reynosa, Tams.	316	950	10	
XEAW	Mexico, D. F.	291	1030	10	
XEB	Nuevo Laredo	268	1120	30	
XENT	PORTO RICO.				
WKAO	San Juan	242	1240	1	
WYX6	URUGUAY.				
WYX6	Montevideo	461	650	5	

3. Världskriget, Röster i Radio och Arne Skoog

När andra världskriget bröt ut hösten 1939 hade det i radioaffärerna blivit allt vanligare att finna mottagare med ett väl fungerande kortvågsband tillsammans med de vanliga lång- och mellanvågsbanden. Krigshändelserna och vår isolering från omvärlden gav säkerligen radiolyssnarna anledning att lyssna på avlägsna kortvågsstationer. Påtagligt blev detta intresse när många krigförande nationer efter hand började sända särskilda program på svenska riktade direkt till Sverige, bland vilka en del, t.ex. USA, enbart kunde utnyttja kortvågen för att höras. Importen av radioapparater reducerades kraftigt, vilket gav den svenska radioindustrin ett uppsving. Och apparaterna försågs nu nästan uteslutande med åtminstone ett kortvågsband.

Det var i det här läget som namnet O.A. Skoog, den blivande svenska DX-ingens förkämpe Arne Skoog, första gången dök upp i en radiotidning. I dåvarande Radiotjänsts (*nuvarande Sveriges Radio TV*) veckotidning *Röster i Radio* nr 17 för året 1941 har han signerat en artikel omfattande en sida med titeln "Kortvågsmottagning". Tidningens redaktör har noterat allmänhetens intresse för kortvågssändningar och säger därför inledningsvis: "Vi ha bett en sakkunnig redogöra för vad kortvåg är och hur man bär sig åt för att höra på kortvågsutsändningar." Arne Skoog ger en allmän översikt över radiovågornas utbredning etc., och för oss med mellanvåg som specialintresse kan det vara intressant att läsa att man med mellanvåg "i allmänhet menar våglängderna 100-1000 meter". I det kommande numret av RiR, nr 18/41, är införd en tvåsidig kortvågstabell omfattande drygt 200 frekvenser upptagna av stationer på våglängderna 60-13 meter.

I RiR nr 19/41 dyker för första gången upp en halvspaltig notis med rubriken "För kortvågsslyssnare", signerad K.E.U. I RiR 37/41 publiceras en våglängdstabell över lång- och mellanvågsstationer i Europa och Nordafrika med en tillhörande karta där alla stationerna är inprickade. I RiR 40/41 publiceras en förträfflig tabell över kortvågsstationer med tidsschema som anger observerade/ publicerade sändningstider för stationerna. Vem som gjort tabellen anges inte, men man anar Arne Skoogs hand.

Nu började en ny era: I numren 50 och 51 av RiR år 1941 har O.A. Skoog signerat halvspaltiga artiklar "För kortvågsslyssnare". I nr 2/42 har han fått in en ny kortvågstabell med tidsschema, till vilken han gör kommentaren: "Under rubriken 'För kortvågsslyssnare' hoppas jag bli i tillfälle att lämna uppgifter efter hand om viktigare ändringar och nyheter som beröra tabellen."

Föga torde Arne Skoog vid den här tiden ha anat vilken "folkrörelse" han satte igång när han under kommande nummer av RiR förde in sina lyssnar- och nyhetstips om kortvåg. Under 1942 förekommer det enstaka "För kortvågsslyssnare". Än mindre torde han ha anat att det även skulle innebära starten för en omfattande mellanvågs-DXing. Under hösten 1942 nämns i förbigående bland kortvågstipsen att WNEL i Puerto Rico och enstaka latinamerikaner har hörts på MV. Som svar till en lyssnare som förbryllad hört österländsk musik på 280 meter svarar Skoog att stationen sannolikt är Allahabad i Indien, som enligt tillgängliga uppgifter endast sände med 100 watt - Arne hade för övrigt själv lyckats uppfatta stationen.

Det som innebär att jakten på DX-stationer på mellanvåg startar är en tvåspaltig "För kortvågsslyssnare" i RiR nr 49 1942. Här citeras stora delar av ett brev från John S. Bohm i Malung, där han berättar om sina erfarenheter av MV-DX under åren 1933-35, dvs ungefär detsamma som här tidigare (sidorna 8-10) återgivits ur DX-Radio nr 8, 1944. Arne Skoog påpekar att ett nytt solfläcksminimum är nära förestående, varför det bör bli fina mellanvågskonditioner under den instundande vintern.

Arne Skoog kom med denna början 1942 att bli den store propagandisten och folkupplysaren som lärde folk att lyssna och förbättra möjligheterna att använda radion för både nytta och nöje. Han kom att arbeta för DXing inte bara i RiR utan även i andra media, tekniska tidskrifter och via speciella program över kortvågsstationer, och han bidrog till att det bildades en mängd DX-klubbar över hela landet. Här är inte platsen att

beskriva alla hans insatser, bara konstatera att de här första åren vid RiR genom hans och hans medarbetares intensiva engagemang starkt bidrog till att DXingen började ta fart under 40-talet.

Jag har i min ägo kopior av en del av de mellanvågstips som publicerades i RiR under åren 1943-44. Men eftersom jag under åren 1941-44 mestadels var hänvisad till en egentillverkad kristallmottagare, blev det inte mycket av MV-DX som jag fick in i hörlurarna. Bara de starkare sändarna på kontinenten hördes, och detta bara när den lokala sändaren där jag bodde (i Uppsala) hade stängt för dagen.

Men nu måste jag halka in på ett sidospår och skryta: Jag upplevde sensationen att även kunna koppla min avstämningsskrets (spole och vridkondensator) på kristallmottagaren så att jag kunde få in **kortvåg** på den! Jag hörde nämligen en del av de svenska sändningarna från London med utmärkt styrka och utan störningar. Det var sändningarna på 31-metersbandet som jag "råkade" få in. Ja, just råkade. Min utrustning var nämligen så flexibel (enligt en ritning i tidningen Populär Radio) att den fungerade från de lägre kortvågsfrekvenserna upp till 31 meter, där dess känslighet råkade bli maximal. Det medförde också att jag en gång när London hade stängt fick in Tokyo på apparaten. Det var kanske den mest DX-mässiga mottagning som någonsin gjorts på en kristallmottagare!

Jag läste med avund och längtan i RiR-spalterna om diverse kortvågsfångster, men framför allt det som behandlade mellanvågen. För tänk om jag skulle kunna få in DX-rariteter på min kristallmottagare! Ombyggnaden till en tvårörs batterimottagare mot slutet av 1944 var främst motiverad av denna dröm. Men till en början bidrog den istället till att kasta mig ut i eterkriget på kontinenten under krigets slutskede, vilket jag behandlar i en separat artikel: "MV-DXingens historia: andra världskrigets slut. Kriget i etern".

En RiR-artikel om mellanvåg var naturligtvis skriven av Arne Skoog, betitlad "Upptäcktsresor på mellanvågen" (RiR 19/43). Efter en inledande förklaring till mellanvågornas utbredning och beroende av solfläckarnas 11-åriga periodicitet, skriver Arne:

"Många gånger kan man få en högst förbluffande styrka. Här i Stockholm brukar stationen WNEL, San Juan, Puerto Rico, vara en av de pålitligaste och stundom är dess styrka sådan att man mycket väl skulle kunna avlyssna den med en liten enkel kristallmottagare." Det var denna rad, här understruken, som fick mig att natt efter natt förgäves jaga efter WNEL på min kristallmottagare! Arne fortsätter:

- Många lyssnare har skrivit till kortvågsspalten och uttryckt sin stora överraskning över mellanvågssfenomenet. En lyssnare med en 5-rörs mottagare av årgång 1936 lyckades plocka in en hel del distansstationer, exempelvis den här:

På 280 meter (1070 kHz) fick jag fatt i en station, som jag till att börja med trodde låg i USA, med ett sportreferat på typisk yankee-jargong.... Detta var kl. 2.55. Kl. 3.00 väntade jag att få höra anropet, men då satte en downperiod in. Kl. 3.15 däremot var stationen mycket kraftig och precis på sekunden tonades sportreferatet bort, och så kom anropet "This is the Canadian Broadcasting Corporation. This is station CBA, Sackville, New Brunswick". Saken var klar! Jag blev så begeistrad att jag redan samma dag satte mej ned och skrev ett luftpostbrev till stationen. En krona och fem öre kostade det, men det kan inte hjälpas."

I samma nummer av RiR hade Arne sammanställt en tabell över DX-stationer som blivit avlyssnade och identifierade under vintern 1942-43. Men han påpekar att de ändå bara är ett urval av de oftast hörbara. Alla stationerna i hans tabell, som återges nedan, hade hörts nattetid, med undantag för WNEW som hörts på morgnarna till kl. 10.

Frekvens kHz	Signal	Station	Effekt kW
700	WLW	Mason, Ohio	500
830	LR5	Monte Grande	20
870	LR6	Buenos Aires	25
886	V UD	Delhi	20
950	LR3	Buenos Aires	90
980	PRE8	Rio de Janeiro	25
990	LR4	Buenos Aires	12
1022	V U W	Lucknow	5
1030	LR9	Buenos Aires	5
1030	CFCN	Calgary, Alberta	10
1040	PRG2	Sao Paulo	25
1040	WHO	Mitchellville, Iowa	50
1070	LR1	Buenos Aires	50
1070	CBA	Sackville, New Brunswick	50
1086	VUL	Lahore	5
1100	PRG9	Sao Paulo	25
1100	CBR	Vancouver, Br. Columbia	5
1110	LS5	Buenos Aires	5
1130	WNEW	New York	10
1180		Barranquilla, Colombia	
1200	PRB6	Sao Paulo	5
1220	PRA9	Rio de Janeiro	25
1230	LS8	Buenos Aires	13
1280	PRG3	Rio de Janeiro	10
1310	LS11	Buenos Aires	30
1320	WNEL	San Juan, Puerto Rico	5
1330	LV8	Buenos Aires	5
1410	PRE7	Sao Paulo, Radio Cosmos	5
1510	WLAC	Nashville, Tennessee	5
1520	W K B W	Hamburg, N.Y.	50
1530	WCKY	Crescent Springs	50
1540	KXEL	Dysar, Iowa	50

John S. Bohm, som tidigare i detta kapitel presenterats som en representant för 30-talets DXing, återkom med lyssnartips i nr 50 av RiR 1943. Intressant är att den osignerade artikeln under rubriken "Sydamerika på mellanvåg" (Arne Skoog igen?) beskriver John S. Bohm som en "intresserad långdistanslyssnare (på fackspråk: DX-are)". Denna förklaring av facktermen antyder att DXing och DXare vid den här tiden var tämligen okända termer i Sverige. Inom sändaramatörhobbyn var de dock etablerade.

I nämnda artikel citeras Bohms mycket initierade och välformulerade beskrivning av de atmosfäriska förhållanden och annat som brukar påverka fångster och kvalitet på mottagningen av mellanvågsstationerna. Det är uppenbart att distanslyssning på mellanvåg var något alldeles extra märkvärdigt väl värt en pedagogisk förklaring i RiR. Intressant är också påpekandet att de nordamerikanska stationerna, trots att de ligger betydligt närmare oss än de sydamerikanska, hörs mycket sämre eller inte alls. Detta skulle enligt en artikel i RiR nr 2 1943 bero på störningar från den magnetiska nordpolen. Bohm väntar sig emellertid få god mottagning av Nordamerika till jul, eftersom solfläcksminimum beräknades infalla 1944-45. "Till dags dato (*månadsskiftet nov./dec. 1943*) har dock ingen yankee hörts på mellanvåg."

Bohm talar vidare om att Sydamerika är hörbart både sommar och vinter, när inte atmosfäriska förhållanden hindrar, t.ex. åska som även kan göra de starkaste européerna ohörbara. Under de korta nattimmarna i juli har han t.ex. noterat både Rio de Janeiro och Buenos Aires med hyfsade ljudstyrkor, B.A. på 830, 950, 990, 1070 och 1230 kHz, och Rio på 980 och 1180 kHz. På sommaren hör han dem bäst vid 2-3-tiden, men på vintern kan en del börja höras strax efter midnatt.

Bohm lämnar i samma nummer av RiR en lista över de stationer i Syd- och Mellanamerika som han hört bäst under 1943. Ungefär hälften är desamma som på RiR:s lista vintern 1942-43 (ovan, sidan 15), vilka har uteslutits i Bohms lista som i övrigt återges här:

Frekv.	Signal	Effekt	Ort, land	Stationsnamn
730	XEPN	100	Piedras Negras, Mexico	
880	PRI3	25	M. Greaes, Brasilien	R. Inconfidencia
890	XEW	100	Mexico City	Radiodif. Mexico
910	LR2	10	Buenos Aires, Argentina	R. Argentina
910	XENT	150	Nuevo Laredo, Mexico	
960	XEAW	100	Reynosa, Mexico	
1000	PRB9	25	Sao Paulo, Brasilien	R. Record
1060	PRD2	10	Dist. Federal, Brasilien	R. Cruzeiro do Sul
1150	LR8	6	Buenos Aires, Argentina	R. Paris
1170	LV11	2	Santiago Est., Argentina	Radio del Norte
1180	PRE3	10	Dist. Federal, Brasilien	R. Transmissora
1260	PRA5	5	Sao Paulo, Brasilien	R. Sao Paulo
1300	PRE4	5	Sao Paulo, Brasilien	Radio Cultura
1310	LS11	30	Buenos Aires, Argentina	R. Provincia
1390	LR11	1	La Plata, Argentina	R. Universal
1420	PRB2	5	Dist. Federal, Brasilien	R. Sociedad Vera Cruz
1430	PRE2	5	Dist. Federal, Brasilien	R. Sociedad Vera Cruz
1440	PRF9	3	Rio Grande do Sul, Brasilien	Diffusora Portoalegrense
1450	PRB4	1	Sao Paulo, Brasilien	R. Club Santos
1470	PRE6	1	Est. do Rio, Brasilien	R. Sociedad Fluminense

Hur ovanligt det var med DXing på mellanvåg på den här tiden framgår också av några notiser under "Frågor och svar" i RiR hösten 1943. Det gällde en station som sände "österländsk musik" på Faluns frekvens 1086 kHz, och detta gällde eftermiddagen - DXingen dittills hade nästan uteslutande handlat om stationer som hörts på natten. Det svenska riksprogrammet gjorde uppehåll kl. 15-17, och några lyssnare hade hört en mycket svag mystisk station på Falufrekvensen som vid 16.30-tiden pratade engelska och för övrigt spelade en konstig musik. I svaret ansåg redaktören (Arne Skoog var sannolikt inte konsulterad) att det inte kunde vara den kroatiska stationen Banja Luka på samma frekvens, "eftersom den är mycket svag, blott 3kW. En annan station som dykt upp på senaste tiden är Cap Bone i Tunisien, och det stämmer bättre med den österländska musiken. Det allra troligaste är emellertid - hur underligt det än kan låta - att stationen är Lahore i Indien. Vid Radiobyråns kontrollstation i Enköping har man nämligen hört denna station så tydligt, att man kunnat fastställa dess identitet."

Det var alltså så pass sensationellt med denna station på Faluns frekvens att Radiobyran, som hade till uppgift att kontrollera att de svenska stationerna höll sig till sina frekvenser, hade uppmärksammat den och identifierat den. Att man kallade allt som inte ljud som den vanliga europeiska musiken för "österländsk musik" visar hur litet vi i Sverige visste om sådan musik vid denna tid. Det är ju en enorm skillnad mellan den musik som spelas i Tunisien och den i Indien! Resonemanget om att Banja Luka med sina 3 kilowatt inte skulle kunna komma ifråga visar väl också att kunskaperna om mellanvågens möjligheter inte var särskilt djupa.

Den tidigare omnämnde Sven Dahlberg i Västerås citeras utförligt i RiR:s "För kortvågsslyssnare" i oktober 1943. Han har då konstaterat att det nattetid antingen är Argentina eller Brasilien som dominerar, men enstaka nätter har de ersatts av USA. Han tillhör dem som under de här åren har funnit att WNEL i Puerto Rico hörs bäst. "Även när det är tyst över resten av bandet, brukar denna sändare framträda med god styrka." - Märkligt nog uppvisade denna station aldrig någon sådan exceptionell hörbarhet under de följande årens transatlantiska DX-mottagning.

Under åren 1944 och 1945 förekom det några enstaka redogörelser för MV-DX i RiR:s "För kortvågsslyssnare". John S. Bohm meddelade sålunda att han på julnatten 1944 från amerikanska stationer hörde "Stilla natt, heliga natt" sjungas minst sex gånger

mellan kl. 04 och 06. Endast en av 44 avlyssnade USA-sändare denna natt bjöd på dansmusik.

John S. Bohm dyker också upp i det första numret för 1945 av tidningen DX-radio, där han räknar upp sina fångster under den just passerade julen 1944. Den bästa natten för US-DX var natten mot juldagen, då han noterade 44 USA-sändare, av vilka en hel del identifierades. Han skriver: "Särskilt gladde det mig att åter höra KSL i Salt Lake City på 1160 kHz.... Kl. 5 var dock dess saga all, då en tysk station började sitt morgonprogram på samma våglängd. Den sändare som presterade den kraftigaste ljudstyrkan var WNAC på 1260 kHz som kl. 5-6 sände en julpredikan och tidvis kunde jämföras med de tyska sändarna."

Andra stationer med god hörbarhet denna natt var bl.a. WLW 700, WOR 710, WBZ 1030 och KMOX 1120 kHz. John berättar vidare:

"Natten till den 5 december hörde jag för första gången en station på Newfoundland. Kl. 2.58 observerade jag en sändare på 640 kHz. Kl. 3.00 kom "This is the Newfoundland Broadcasting Corporation Station VONF in St. Johns". Speakern meddelade att programmet för dagen var slut, klockan var 11.30 pm Newfoundland Time. Därpå följde en bön samt till sist God Save the King. ... Denna station är såvitt jag vet ej tidigare rapporterad som hörd här i Sverige.

- En All India station på ca 635 hördes samma natt. Denna är mig veterligt ej heller tidigare rapporterad här. Två andra AIR-stationer hördes på 886 och 1086, som dock tidigare hörts härstädes och finns med i en tabell i RiR av år 1943."

Fjorton dagar senare rapporterade en annan DXare, signaturen "DX 205", att nämnda WNAC på 1260 kHz långa stunder gick upp i en god hörbarhet vid 4-tiden. Då erbjöd den "ett typiskt amerikanskt program: en poetisk väderleksrapport, en kör som sjöng fram hur mycket klockan var, samt reklam serverad på ett sätt som en svensk har svårt att fatta. Sålunda sade hallåmannen mitt i en nyhetsutsändning kl 4.10: 'Kom ihåg att närhelst Ni passerar en affär med vår (firmanamn) skylt på, har Ni rätt att gå in och få ett provglas av vårt berömda öl alldeles gratis, såvida Ni namnger just vårt öl.' Kl. 4.15 överfördes Radio Newsreel från London, och 4.30 spelade en dansorkester från hotell Waldorf Astoria i New York."

VÅGLÄNGDSTABELL I

(Långvåg och mellanvåg.)

Denna tabell över europeiska och angränsande utomeuropeiska stationer på lång- och mellanvåg grundar sig på nya siffror från Radiounionens tekniska kontrollcentral i Bryssel. Det är första gången efter Belgiens ockupation, som Brysselkontrollen åter lämnat uppgifter om sina mätningar. Tabellen i detta och nästa nummer är fullständigare än någon motsvarande tabell, som tidigare publicerats i Sverige.

OBS! För stationer utan våglängd i tabellen gäller närmast föregående våglängdsuppgift. Tecknet + anger, att ifrågavarande station ligger utanför den europeiska zonen.

Kc	M.	Station	Land	Kw.					
153	1961	Kauen	Ockuperat område	(7)	629	476,9	Agram	Kroatien	2
160	1875	Friesland	Holland (ock. omr.)	(120)			Kristiansand	Norge (ock. omr.)	(20)
		Radio Romania	Rumänien	150			Vigra	Norge (ock. omr.)	(100)
166	1807	Lahli I	Finland	150	638	470,2	Lissabon	Portugal	15
172	1744	Moskva (Noginsk) Komintern RW1	Ryssland	500	648	463	Prag	Tyskland (protektorat)	(120)
182	1648	Paris	Frankrike (ock. omr.)	(200)			Lyon National	Ryssland	100
191	1571	Ankara	Turkiet	120	658	455,9	Murmansk RW79	Ryssland	10
200	1500	Deutschlandsender	Tyskland	150	668	449,1	Stalingrad RW34+	Ryssland	10
208	1442	European Service	Storbritannien	?			Köln	Tyskland	100
216	1389	Minsk	Ockuperat område	(35)			Home Service	Storbritannien	2
		Motala	Sverige	150	676	443,8	Jerusalem	Palestina	20
217,5	1379	Baku RW8+	Ryssland	10	677	443,1	Ivanovo RW31+	Ryssland	10
224	1339	Novo-Siblersk RW76+	Ryssland	100	686	437,3	Grosnyi RW23+	Ryssland	10
230,5	1302	Weichsel	Tyskland (generalguv.)	(120)			Sottens	Schweiz	100
232	1293	Sverdlovsk	Ryssland	?	695	431,7	Belgrad	Serbien (ock. omr.)	(20)
		Luxemburg	Ockuperat område	(200)	704	426,1	Kasan RW17+	Ryssland	10
240	1250	Moskva RCZ RW43	Ryssland	100			Rennes	Frankrike (ock. omr.)	(120)
		Kalundborg	Danmark	60			Skoplje	Bulgarien	20
		Tasjkent RW11+	Ryssland	85			Malmberget	Sverige	0,2
248	1210	Kiev	Ockuperat område	(150)	713	420,8	Stockholm	Sverige	55
253	1186	Bodö	Norge (ock. omr.)	(5)	722	415,5	Ellsta RW48+	Ryssland	2,5
260	1154	Oslo	Norge (ock. omr.)	(10)			Italien	Italien	?
		Tbilisi RW7+	Ryssland	35	731	410,4	Kiev	Ockuperat område	(35)
271	1107	Reykjavik	Island	100			Hilversum I	Holland (ock. omr.)	125
		Leningrad RW53	Ryssland	100			Asslut+	Egypten	?
		Sverdlovsk	Ryssland	?	740	405,4	Sevilla EAJ5	Spanien	?
282	1064	Bergen I	Norge (ock. omr.)	(20)	749	400,5	München	Tyskland	100
		Tromsø	Norge (ock. omr.)	(10)			Vasa	Finland	10
283	1060	Moskva RW84	Ryssland	120			Marseille National	Frankrike	100
310	967,7	Joensuu	Finland	1	758	395,8	Radio Montpellier	Frankrike	10
313	958,5	Masjatj Kala RW27+	Ryssland	4	767	391,1	Ordsjonkldse RW64+	Ryssland	10
318	943,4	Tjebokssary RW74+	Ryssland	5			Bremen	Tyskland	100
326	920,2	Naltschik RW51+	Ryssland	1	776	386,6	Home Service	Storbritannien	?
340	882,4	Saratov RW3+	Ryssland	20			Isjevsk RW78+	Ryssland	10
347	864,6	Finnmark (Vadsö)	Norge (ock. omr.)	(10)	785	382,2	Stalin	Ockuperat område	(10)
355	845,1	Bergen II	Norge (ock. omr.)	(1)	795	377,4	Toulouse National	Frankrike	100
356	842,7	Arkangelsk RW36+	Ryssland	10			Leipzig	Tyskland	120
359,5	834,5	Budapest II	Ungern	18,5	804	373,1	Lemberg	Tyskland (generalguv.)	(50)
370	810,8	Eriwan RW21+	Ryssland	10			Barcelona EAJ1	Spanien	?
375	800	Sverdlovsk RW5+	Ryssland	40	814	368,6	Kursk	Ockuperat område	(2,5)
385	779,2	Petrozavodsk	Ockuperat område	(10)			European Service	Storbritannien	?
392	765,3	Luleå	Sverige	10	823	364,5	Italien	Italien	?
		Banska Bystrica	Slovakien	30			Saransk RW65+	Ryssland	?
395	759,5	Rostov RW12	Ryssland	20	832	360,6	Radio Andorra	Andorra	60
405	740,7	Moskva	Ryssland	?	841	356,7	Bukarest	Rumänien	12
410	731,7	Syktyvkar RW41+	Ryssland	1	850	352,9	Drontheim	Norge (ock. omr.)	(20)
415,5	722	Östersund	Sverige	10			Berlin	Tyskland	100
419	716	Voronej RW25	Ryssland	10			Sofia	Bulgarien	100
433*	692,8	Oulu	Finland	10	859	349,2	Stavanger	Norge (ock. omr.)	(100)
436	688,1	Ufa RW37+	Ryssland	10			Zaragoza EAJ101	Spanien	?
461,5	650	Tjakalov RW45+	Ryssland	1	868	345,6	Simferopol	Ockuperat område	(10)
512	589,9	Dorpat	Ockuperat område	(0,5)			Saarbrücken	Tyskland	50
519	578	"Deutsche Gleichwelle I"	Tyskland	?	877	342,1	Kattowitz	Tyskland	20
		Hamar	Norge (ock. omr.)	(0,7)	886	338,6	Tunis	Tunis	20
520	576,9	Baranovitschi	Ockuperat område	(50)	888	337,8	Forces Programmes	Storbritannien	100
527	569,3	Kuopio	Finland	20	895	335,2	Alpen	Tyskland	10
		Italien	Italien	?			Joskar-Ola RW61	Ryssland	10
530	566	Gorki RW42+	Ryssland	10	904	331,9	Turku	Finland	40
536	559,7	Vilna	Ockuperat område	(10)			Limoges National	Frankrike	10
		Italien	Italien	?			Bruxelles	Belgien (ock. omr.)	10
546	549,5	Budapest I	Ungern	120			Reval	Ockuperat område	?
556	539,6	Beromünster	Schweiz	100	913	328,6	Barcelona EAJ15	Spanien	(10)
565	531	Athlone	Irland	100			Dnjepropetrovsk	Ockuperat område	60
574	522,6	Stuttgart	Tyskland	100	922	325,4	Radio Toulouse	Frankrike	100
577	519,9	Moskva	Ryssland	?	932	321,9	Donau	Tyskland	?
583	514,6	Modohn	Ockuperat område	(50)	937	320,2	Bordeaux	Frankrike (ock. omr.)	?
		Calais	Frankrike (ock. omr.)	?	941	318,8	Engels RW35+	Ryssland	11,5
		Grenoble National	Frankrike	20			Algier	Algeriet	10
592	506,8	Wien	Tyskland	120	950	315,8	Göteborg	Sverige	100
598	501,7	Astrakan RW35+	Ryssland	10	959	312,8	Breslau	Tyskland	(2,5)
601	499,2	Radio Maro	Grekland (ock. omr.)	(15)			Kallin	Ockuperat område	(50)
		Sundsvall	Marocko	25			Paris	Frankrike (ock. omr.)	(1)
		Smolensk	Sverige	10	968	309,9	Namsos	Norge (ock. omr.)	(15)
		Italien	Ockuperat område	(10)			Brüssel	Belgien (ock. omr.)	20
		Pjatigorsk RW18+	Ryssland	1			Temesjburg	Rumänien	20
		Vorosjlov	Ryssland	?	977	307,1	Coruna	Spanien	(10)
615	487,8	Eldar	Island	1			Winnlza	Ockuperat område	?
620	483,9	Kairo I	Egypten	20	986	304,3	Italien	Italien	24
		Brüssel	Belgien (ock. omr.)	(15)	995	301,5	Danzig I	Tyskland	(4)
		Sordavala	Finland	?			Tjernigov	Ockuperat område	125
625	480	Kujbysjev RW16+	Ryssland	10	1004	298,8	Hilversum II	Holland (ock. omr.)	100
					1013	296,2	Pressburg	Slovakien	?
							?	Storbritannien	?
					1022	293,5	Italien	Italien	10
							Krakau	Tyskland (generalguv.)	10

(Forts. i

Ur Röster i Radio nr 30, 1942 (tabelldel 2)

(Forts. fr. föreg. nr.)

V Ä G L Ä N G D S T A B E L L 2

(Långvåg och mellanvåg.)

Denna tabell över europeiska och angränsande utomeuropeiska stationer på lång- och mellanvåg grundar sig på nya siffror från Radiounionens tekniska kontrollcentral i Bryssel. Det är första gången efter Belgiens ockupation, som Brysselkontrollen åter lämnat uppgifter om sina mätningar. Tabellen i detta och nästa nummer är fullständigare än någon motsvarande tabell, som tidigare publicerats i Sverige.

OBS! För stationer utan våglängd i tabellen gäller närmast föregående våglängdsuppgift. Tecknet + anger, att ifrågavarande station ligger utanför den europeiska zonen.

1022	293,5	Madrid EAJ7	Spanien	18	1375	218,2	Basel	Schweiz	0,5
		Oviedo EAJ19	Spanien	0,3	1378	217,7	Madrid EAJ2	Spanien	2
1031	291	Königsberg I	Tyskland	100	1384	216,8	Memel	Tyskland	10
		R. Club Portugues	Portugal	20			Italien	Italien	2
1040	288,5	Rennes	Frankrike (ock. omr.)	?	1388	216,1	Jaen EAJ61	Spanien	0,2
		Beirut	Syrien	4	1393	215,4	Radio Lyon	Frankrike	20
		Leningrad RW70	Ryssland	10	1398	214,6	Alcira EAJ54	Spanien	0,2
1050	285,7	European Service	Storbritannien	?	1402	214	Stara Zagora	Bulgarien	2
		Krassnodar RW33	Ryssland	1			Hälsingborg	Sverige	0,5
1059	283,3	Italien	Italien	?			Hudiksvall	Sverige	1
1068	280,9	Paris	Frankrike (ock. omr.)	(2)			Örnsköldsvik	Sverige	0,5
		Jassy	Rumänien	5			Umeå	Sverige	1
		San Sebastian EAJ8	Spanien	0,5	1411	212,6	Porto	Portugal	0,25
1077	278,6	Bordeaux	Frankrike (ock. omr.)	(60)			Uddevalla	Sverige	0,05
1082	277,3	Constantine	Algeriet	0,15	1420	211,3	Helsingfors	Finland	10
1086	276,2	Esseg	Kroatien	20	1429	209,9	Alexandria II	Egypten	1
		Falun	Sverige	100			Libau	Ockuperat område	(1)
1093	274,5	Oran	Algeriet	1,5			Danzig II	Tyskland	0,5
1104	271,7	Goldingen	Ockuperat område	(50)			Kaiserslautern	Tyskland	2
		Tripolis	Libyen	50			Port	Finland	1
1113	269,5	Böhmen	Tyskland	60	1435	209,1	Vaduz	Liechtenstein	2
1122	267,4	Alexandria I	Egypten	1	1440	208,3	Kaschau	Ungern	6
		Bilbao EAJ28	Spanien	0,2	1440	208,3	Tarragona EAJ33	Spanien	0,2
		Klausenburg	Ungern	0,75	1447	207,3	Borås	Sverige	0,2
1131	265,3	Hörby	Sverige	60			Kalmar	Sverige	0,2
1140	263,2	Italien	Italien	?	1450	206,9	Badalona EAJ39	Spanien	0,2
1149	261,1	European Service	Storbritannien	?	1456	206	Burgos EAJ27	Spanien	2,5
1158	259,1	Brünn	Tyskland (protektoratet)	32	1465	204,8	Dresden	Tyskland	2
		Radio Montpellier	Frankrike	2			Fünfkirchen	Ungern	1,25
		Miskolcz	Ungern	1,25	1467	204,5	Toledo EAJ49	Spanien	0,2
1167	257,1	Monte Ceneri	Schweiz	15	1474	203,5	Home Service	Storbritannien	?
1176	255,1	Köpenhamn	Danmark	10	1483	202,3	Radio Nimes	Frankrike	2
1185	253,2	Nice National	Frankrike	60			Gävle	Sverige	0,2
1195	251	"Deutsche Gleichwelle II"	Tyskland	?	1492	201,1	Halmstad	Sverige	0,2
		Posen	Tyskland	50			Uppsala	Sverige	0,2
1204	249,2	Lille	Frankrike (ock. omr.)	(60)			Granada EAJ16	Spanien	0,2
1213	247,3	Italien	Italien	?			Malaga EAJ9	Spanien	0,2
1222	245,5	Porsgrunn	Norge (ock. omr.)	(1)			Melilla EAJ21	Spanien	0,2
1231	243,7	"Deutsche Gleichwelle III"	Tyskland	?			Palma de Mallorca EAJ13	Spanien	0,2
1240	241,9	Cork	Irland	1			Santiago EAJ4	Spanien	0,2
		Banja Luka	Kroatien	3	1500	200	Vigo EAJ48	Spanien	0,2
		Eskilstuna	Sverige	0,2			Pietarsaari	Finland	0,5
		Örebro	Sverige	0,2			Italien	Italien	?
		Säffle	Sverige	0,4			Kristinehamn	Sverige	0,2
		Varberg	Sverige	0,2			Albacete EAJ44	Spanien	0,2
		Presov	Slovakien	1,5			Alcoy	Spanien	0,2
1249	240,2	Strassburg	Ockuperat område	?			Algeciras EAJ55	Spanien	0,2
1258	238,5	Riga	Ockuperat område	(15)			Alicante EAJ31	Spanien	0,2
		Kiruna	Sverige	0,2			Almeria EAJ60	Spanien	0,2
		Valencia	Spanien	1,5			Antequera EAJ26	Spanien	0,2
1263	237,5	Bône	Algeriet	0,15			Badajoz EAJ52	Spanien	0,2
1267	236,8	Linz	Tyskland	15			Cadiz EAJ59	Spanien	0,2
1276	235,1	Varna	Bulgarien	2			Ceuta EAJ46	Spanien	0,2
		Radio Agen	Frankrike	5			Castellón EAJ14	Spanien	0,2
		Fredrikstad	Norge (ock. omr.)	(1)			Cordoba EAJ24	Spanien	0,2
1285	233,5	"Deutsche Gleichwelle IV"	Tyskland	?			Coruna EAJ41	Spanien	0,2
1294	231,8	Freiburg/Breisgau	Tyskland	5			Denia EAJ45	Spanien	0,2
		Notodden	Norge (ock. omr.)	(0,25)			Elche EAJ53	Spanien	0,2
1303	230,2	"Deutsche Gleichwelle V"	Tyskland	?			Ferrol	Spanien	0,2
		Italien	Italien	?			Gandia EAJ23	Spanien	0,2
1312	228,7	Karlstad	Sverige	0,25			Gijón EAJ34	Spanien	0,2
		Malmö	Sverige	2,5			Jatíva EAJ36	Spanien	0,2
		Norrköping	Sverige	0,25			Leon EAJ63	Spanien	0,2
		Trollhättan	Sverige	0,25			Logrono EAJ18	Spanien	0,2
1321	227,1	Radio Méditerranée	Frankrike	20			Lugo EAJ68	Spanien	0,2
		Pamplona EAJ6	Spanien	0,2			Manresa EAJ51	Spanien	0,2
		Magyaróvár	Ungern	1,25			Orense EAJ57	Spanien	0,2
1330	225,6	"Deutsche Gleichwelle VI"	Tyskland	?			Ponteniente EAJ30	Spanien	0,2
1339	224	Litzmannstadt	Tyskland	10			Palmas (Las) EAJ50	Spanien	0,2
		Montpellier National	Frankrike	2			Pontevedra EAJ40	Spanien	0,2
1348	222,6	Kairo II	Egypten	2			Reus EAJ11	Spanien	0,2
		Königsberg II	Tyskland	2			Sabadell EAJ20	Spanien	0,2
		Mährisch-Ostrau	Tyskland (protektorat)	2			Santa Cruz de Tenerife	Spanien	0,2
		Dublin	Irland	0,5			EAJ43	Spanien	0,2
		Rjukan	Norge (ock. omr.)	(0,15)			Salamanca EAJ56	Spanien	0,2
		R. Renacença	Portugal	2			Santander EAJ32	Spanien	0,2
1357	221,1	Italien	Italien	?	1515	198	Segovia EAJ64	Spanien	0,2
1366	219,6	Warschau	Tyskland (generalguv.)	10	1522	197,1	Valladolid EAJ47	Spanien	0,2
					1530	196,1	Vitoria EAJ62	Spanien	0,2
							Jönköping	Sverige	0,2
							Tampere	Finland	0,2
							Karlskrona	Sverige	0,2

4. En ung DXare på 40-talet

Hur var det då med mina egna DX-fångster på mellanvågen under den första halvan av 40-talet? Som jag i det föregående nämnt var jag mest inställd på den europeiska radioarenan, så länge kriget pågick. Och när jag under sommar- och vinterferier var ledig från plugget i Uppsala och hade tillgång till en hygglig Radiola, var det dessutom kortvågen jag DXade mest på.

På kortvågen lärde jag mig vid den här tiden vad en raga är, hur den kan vara uppbyggd i upp emot 32 takter, att det finns ragor för olika tider på dygnet, etc. Det lärde jag mig från AIR i Delhi i en kursserie som gick över kortvågen. Så när jag på eftermiddagarna lyssnade på Lahore på Faluns MV-frekvens före kl. 17 kunde jag konstatera att en del av musiken var kvällsragor. Det som för en del DXare sedermera kom att betecknas som "tarmgnid"... Jag lärde mig faktiskt att gilla denna musik.

Sommaren 1945 måste det ha varit extrema solfläckskonditioner till mellanvågens fördel. Under den allra ljusaste tiden av året, veckorna efter midsommar, kunde jag från midnatt till fram emot 2-tiden få in massor av sydamerikaner. Jag vistades då i Skebobruk 10 mil norr om Stockholm där jag som antenn hade en 30 meter lång, högt belägen longwire riktad mot söder.

Natten mot 30 juni identifierade jag de flesta av ett 10-tal argentinare och brasilianare hörbara k101-02. Den natten gick PRG3 i Rio på 1280 kHz med sina 10 kW under nästan en timme igenom med "europeisk" styrka, QSA5. Natten mot 2 juli hördes det inte mindre än ett 30-tal sydamerikaner. Så här fortsatte det i stort sett varje natt denna sommar, och vad mera var: enstaka stationer började höras redan omkring kl. 23.20, vilket gällde exempelvis den nämnda PRG3.

Redan 21 augusti denna sommar 1945 gick CBA 1070 kHz och enstaka USA-sändare fram ur myllret av spansktalande sändare, och den 25 augusti smällde det till ordentligt. Då dominerade de spansktalande stationerna hela mellanvågsbandet, och jag konstaterade att Puerto Rico hade en av sina toppennätter. Jag lyckades mellan kl 02 och 03 identifiera den "vanliga" WNEL 1320 kHz samt WIAC 580 och WKAQ 620 kHz. - Rapporter till CBA och WNEL efter denna natt resulterade i mina första s k QSL, verifikationer, från mellanvågsstationer.

Jag fick de här åren mina första lärospån rörande mellanvågens nyckfullhet. Det som innebär att förhållandena kan växla från dag till dag, ibland från timme till timme. Man kan höra stationer från olika riktningar och på växlande avstånd och det kan vara stationer som är totalt ohörbara under långliga tider. Detta kan gälla även stationer på ganska nära håll.

Lördag 18 augusti 1945 hörde jag sålunda till min stora förvåning vid 23-tiden tre stationer i Algeriet, som jag inte tidigare hört, fastän jag ofta försökt få fram dem. Det rörde sig om stationer som reläade den kraftigare Alger-sändaren på 941 kHz. De här tre låg på (cirka) 1086, 1110 och 1280 kHz. I vart fall en av dem, Constantine (troligen den på 1086 kHz) använde enligt tillgängliga uppgifter bara 150 watt. Men egentligen var detta inte märkvärdigare än när man hörde små ambulerande soldatstationer kring Medelhavet under året dessförinnan!

Mina första MV-QSL

in ppeaspa go veta
cúigéap pópáeáa
as any reply to The
r of Broadcasting.

stáisiún pópáeáa,
(Broadcasting Station).

Ánó oifis an púist,
(General Post Office),

Baile Áta Cliat.
(Dublin).

3rd May, 1946.

72911

Jan-Erik Räf,
Box 40,
Skebobruk,
Sweden.

Dear Sir,

We are very interested to get your ~~interesting~~ letter and are grateful for your report on reception of our Station. We have no proper short-wave transmission at present but are erecting a 100 k.w. s.w. station which should be working in about another year's time. The only difficulty for you may be that the programmes, for a time, will be beamed to America. Later on we shall be directing them to Europe also.

Our Irish dance music includes jigs, reels and hornpipes. The bands usually consist of piano, fiddles, drums and effects and piccolo. We have one band which includes clarinet, saxophone and 'cello. The dance music is broadcast on Sundays and Wednesdays from 21.30 to 22.00 G.M.T.

Owing to paper shortage we have no official radio journal but our programmes are published in the "Irish Radio News" and "Radio Review" The addresses of these papers are:-

"Irish Radio News"
179 Pearse St, Dublin.

"Radio Review"
29-30 Dame St, Dublin.

Yours sincerely,

L.O.N.

THIS VERIFIES
YOUR RECEPTION OF

W N E L

"The Link of the Americas"

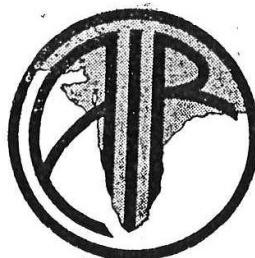
on AUGUST 25, 1945

V..._

THANKS FOR YOUR LETTER

January 13, 1947

DATE

No. *All India Radio*
Station *Lahore* 194

The Director of the *Lahore* station of All India Radio gratefully acknowledges your communication of *1.1.1.1.46*. Your reception report is confirmed as correct.

Swat: 12/5-47

AIR 71.

ALL INDIA RADIO
GOVERNMENT OF INDIA

DELHI	LAHORE
VUD 1 338.6 m (885 KC/S)	VUL 276 m (1086 KC/S)
VUD 2-VUD 9 SHORTWAVE	LUCKNOW
CALCUTTA	VUW 293.5 m (1022 KC/S)
VUC 1 370.4 m (810 KC/S)	TRICHINOPOLY
VUC 2 SHORTWAVE	VUT 396 m (758 KC/S)
BOMBAY	DACCA
VUB 1 244 m (1231 KC/S)	VUY 257.1 m (1167 KC/S)
VUB 2 SHORTWAVE	PESHAWAR
MADRAS	VUP 476.9 m (629 KC/S)
VUM 1 211 m (1420 KC/S)	
VUM 2 SHORTWAVE	

2/11-45

C.B.C.

STATION *CBA*
LOCATION *Sackville, New Brunswick, Canada.*
POWER *50,000* WATTS
FREQUENCY *1070* KC.
REMARKS

THANK YOU FOR YOUR INTEREST
CANADIAN BROADCASTING CORPORATION

PER *Joyce J. Dickson*

RADIO CORPORATION
of
PORTO RICO

Ank. 21/1-47

This is to Certify that the report of reception
on *Dec. 29, 1946 - 1:13 am* of Station *W.N.A.D., of San Juan,*
Puerto Rico, as submitted by *Jan-Erik Räf, Box 40, Skebobruk, Sweden*
has been verified by the Station Log.

E. J. POWELL
VICE-PRESIDENT

5. DXingen och klubbarna

I Sverige blev det under 50- och 60-talen en explosionsartad utveckling av intresset för DXing. I första hand för kortvågslyssningen, men detta smittade som tidigare antytts av sig till mellanvågen. Över hela landet bildades DX-klubbar, som på olika sätt gjorde propaganda för att värva mera medlemmar, många genom att ge ut tidningar med nyheter och tips över hörda stationer. Under samma epok började det också arrangeras tävlingar. Tävlingar som uppammades både av radioindustrin och av DX-tidskrifternas redaktörer, vilka genom tävlingarna såg ett medel att ytterligare utvidga intresset för DXingen och härmed indirekt för sina tidningsupplagor.

Det fanns kanske i Sverige åtminstone 50.000 personer, mestadels unga grabbar, som på 60-talet ägnade sig åt hobbyn. Härmed blev det också marknad för bättre mottagare, och s.k. trafikmottagare till överkomliga priser började importeras. Vad man härmed vann för mellanvågens del var nog främst den förbättrade selektiviteten hos mottagarna, d.v.s. apparaterna kunde lättare åtskilja stationer som låg ganska tätt intill varandra frekvensmässigt.

De eftertraktade utomeuropeiska stationerna i Nord- och Sydamerika samt i Asien och Stilla Havsområdet låg då i allmänhet på frekvenser med ett mellanrum av jämnt tio kHz, exempelvis på 1270, 1280 och 1290 kHz. De europeiska sände på frekvenser med 9 kHz mellanrum. Med en selektiv mottagare kunde man då uppfatta exempelvis PRG3 i Rio på 1280 kHz även när de europeiska sändarna på 1276 och 1285 kHz var igång, förutsatt att dessa inte brakade in med kanonstyrka.

Det ligger i DXingens natur att den uppammar samlarvurm och tävlingsinstinkt. DX-spalter, lyssnarklubbar och särskilda program för DXare från radiostationer världen runt uppmanade lyssnarna att skicka lyssnarrapporter för att få stationernas bekräftelse på korrekta avlyssningar i form av verifikationer. Vanligen utgjordes verifikationen av ett s.k. QSL-kort, annars ett brev. På det viset kunde man samla på sig dels största möjliga antal verifierade länder inom olika världsdelar, dels största möjliga antal QSL från varje land. Ja, det var säkert möjligt att samla QSL efter "motiv" eller andra särintressen, precis som fallet är med frimärkssamlandet. En extra krydda var det när avlyssningen någon gång bekräftades med att det var första gången stationen rapporterats från Sverige, ja någon gång hände det att det var första gången den rapporterats från Europa.

QSL från mellanvågsstationer utgjorde en gren av samlarhobbyn som kunde betraktas som exklusivare än QSL från kortvågsstationer. Syftet med flertalet kortvågssändningar var ju att nå lyssnare utanför det egna landet, och bland dessa stationer var därför benägenheten att besvara rapporter stor. För mellanvågens del var det egentligen tvärtom: Man vände sig med sändningarna till lokalt avgränsade lyssnare. Ändå var det en förvånansvärt stor andel av MV-stationerna som verifierade rapporter.

Det växte som sagt upp DX-klubbar runt om i landet och många av dessa gav ut medlemsblad med nyhetstips och artiklar om DXing. För många av tidningens läsare — och åtskilliga av klubbtidningarna fick mer eller mindre "rikstäckande" karaktär — var det viktigt att tidningen införde vederbörande DXares egna tips om sådant han hört. Och självfallet ville DXaren då helst få införda de exklusivaste eller mest nyhetsmässiga av fångsterna. Spalterna blev gärna ett slags arena där det ena exklusiva jaktbytet efter det andra nedlades såsom avlyssnat, identifierat och i bästa fall senare verifierat genom ett korrekt QSL-svar.

På kortvågen insåg DXarna efter hand att "ingenting var omöjligt". Det gick att höra mycket avlägsna stationer, även de med små sändareffekter, kanske bara ett tiotal watt i antennen. Det gällde bara att ha tålamod och turen att höra stationen vid ett av de där sällsynta tillfällena då dess vågor råkade träffa lyssnarens antenn.

Det förekom att kortvågs-DXare lockades till att lyssna på mellanvåg utan att skaffa tillräcklig kunskap om mellanvågens speciella utbredningsvillkor. Motivet kunde

stundom vara att jaga stationer i länder där det inte förekom några kortvågssändningar, för att på så sätt få troféer till QSL-samlingar som gav höga värden i samlarligorna. MV-DXare med lång erfarenhet och en etablerad uppfattning om vad som kunde eller inte kunde höras på mellanvåg fick sålunda ibland i klubbtidningarnas spalter läsa enstaka MV-tips vars sanningshalt de starkt ifrågasatte. Många sådana tips var att hänföra till tipslämnarens okunnighet om mellanvågens villkor parad med en osund samlar- eller tävlingsmani.

För egen del hade jag under 40-talet försökt att förstå de vetenskapliga uppsatser som förekom i stadens bibliotek vilka behandlade de senaste rönen om soleruptionerna, norrskenet och dessa fenomenens inverkan på de joniserade "skikten" i den s.k. jonosfären. Det är dessa skikt på olika höjd över jordytan som bestämmer radiovågornas utbredning på olika frekvenser, på olika delar av jordklotet och under olika tider på året samt under de ungefär elvaåriga solfläckscyklerna. Vad jag då upptäckte i avhandlingarna var att man inte gjort mätningar av fenomenens inverkan direkt på mellanvågen. Däremot gjordes det mycket studier på långvåg och kortvåg. Man presenterade visserligen radiovågornas utbredningsvillkor över alla frekvensspektra från långvåg till kortvåg. Men för mellanvågens del var det i själva verket värden som deducerats fram såsom rimliga från mätningarna på lång- och kortvåg. Dessa upptäckter i litteraturen gjorde att jag inte trodde blint på "doktrinen" om mörker som ett absolut villkor för all DXing på mellanvåg.

Under åren 1946—1953 var jag inte särskilt aktiv som DXare. Vad som då hördes på mellanvåg överlåter jag åt någon annan att berätta. Mina sporadiska anteckningar från de åren antyder att konditionerna på mellanvåg successivt försämrades. Min återkomst till mellanvågen skedde genom en direkt inspark via en notis i RiR i oktober 1953. En ung MVDXare vid namn Lasse Rydén presenterade där Radioklubben Universal, som hade en speciell MV-sektion och som ville komma i kontakt med andra MV-lyssnare. Lasse Rydén berättade också om dess verksamhet i ett DX-program på svenska från Bryssel på kortvåg. Tack vare de kontakter jag fick med Lasse och de övriga i denna klubb, hamnade jag i upptakten av den guldålder som mellanvågsslyssningen kom att uppleva under 1950- och 60-talen.

Under denna epok ägnade vi oss också mycket åt att med hjälp av DX-kollegor världen runt ifrågasätta och fördjupa oss i de villkor som bestämmer mellanvågornas utbredning. Gamla sanningar visade sig då vara töjbara, och mycket gick att ratta in på mellanvågen som enligt gamla regler inte skulle vara möjligt.

Slutligen några ord om DXingen utanför Sverige före 1950-talet. På samma sätt som vi här i Sverige hörde stationer i USA, så kunde naturligtvis DXare i USA emellanåt höra svenska och andra stationer i Europa. Bäst låg väl de engelska sändarna till för transatlantisk lyssning. För att ta ett enda exempel: BBC på 1149 och 1474 hade avlyssnats år 1945 enligt novembernumret av den amerikanska Universalite. I samma nummer rapporterades dessutom Jerusalem och en marockan, fyra stationer i Indien, två i Australien samt ett antal stationer på olika öar i Stilla Havet.

I ett nummer av RiR i januari 1946 omtalar Arne Skoog sensationen att en amerikansk DX-are hade fått in Falun en morgon under en dryg timme. Han hörde bl.a. en skolradiosändning med engelsk lektion kl. 8.15 svensk tid, dvs 2.15 Eastern Standard Time. DXaren, Alexander Maley boende utanför New York, hade sysslat med DXing i tio år och hunnit skaffa sig verifikationer från inte mindre än 975 mellanvågstationer!